10 TEMMUZ 1961

SAYI: 367

Basın Hürriyeti Hakkında
Yazan : Metin TOKER

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Yassıada da kararа doğru...

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 8, Cilt: XXI, Sayı: 367

Yazı İşleri

Rüzgârlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7

Tel: 11 89 92 P. K. 582 - Ankara

*

İdare :

Denizcileı Caddesi 23/B

Rüzgârlı Matbaa Tel : 11 52 21

*

Başyazar

Metin Toker

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü

Mübin TOKER

*

Yazı İşlerini fiilen idare eden Mesul Yazıişleri Müdürü

Kurtul ALTUĞ

Karikatür :

TURHAN

Fotoğraf :

Hüseyin EZER

Associated Press

Türk Haberler Ajansı

*

Doğan Klişe

Bu mecmua Basın Ahlâk yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları :

3 aylık	(12 nüsha) :	10.00 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	20.00 lira
1 senelik	(52 nüsha) :	40.00 lira

İlân şartları :

Santimi : 20 Lira

3 renkli arka kapak: 1.500 TL.

İlan işleri :

Telefon : 11 52 21

Dizildiği yer :

Rüzgarlı Matbaa

Basıldığı yer :

Güneş Matbaacılık T.A.Ş.

FİYATI : 1 LİRA

Basıldığı tarih : 3.7.1961

Kapak resmimiz

Referandum

EVET!

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Metin Toker çalışıyor

Heyecanlı, hattâ maceralı geçen bir haftanın sonunda, AKİS bir defa daha önünüze gelmiş bulunuyor. AKİS'in bu sayısı, kapak kompozisyonunun propaganda sayılabilmesi endişesiyle Türkiyenin başka taraflarında olduğu gibi başkentte de pazartesi sabahı piyasaya çıkarılmaktadır.

Geride bıraktığımız hafta, AKİS için bir "talep artışı" haftası olta. Başta İstanbul ve Ankara bayilerimiz, Turkiyenin pek çok tarafındaki AKİS satıcıları, çevrelerinde daha fazla AKİS'e ihtiyaç duyulduğunu bildirdiler. Yaz ortasındaki bu kıpırdanış bir yandan siyasi hayatın hararet kazanmasının, diğer taraftan da umumi efkârın hâdiseleri AKİS'ten takip etme zamanının yeniden geldiğine karar verdiğinin ifadesidir. Pek çok haberin ortalarda dolaştığı, bu yüzden de gerçeklerin haber enflasyonu dolayısıyla adetâ bir sis perdesi gerisinde kaybolduğu şu sıralarda ışık gene AKİS projektöründen gelmektedir. Referandumu hemen takip eden gün elinize geçecek olan bu sayımızdaki YURTTA OLUP BİTENLER kısmımız, bunun yeni bir delilidir. O kısımda yer alan "Seçimler", "M.B.K." ve bilhassa "Hükümet" başlıklı yazılar başkentin bütün siyasi havasım yurdun dört bir tarafındaki AKİS okuyucularının ayağına götürmektedir.

Ama AKİS ve mensupları, bilhassa ona ruh veren Başyazarımız şu anda, üzerlerine tevcih edilen ve paçadan pek az yukarı çıkabilen hücum lar dolayısıyla da Günün Mecmuası ve Günün Adamı halindedirler. Hücumların dört bir taraftan gelmesi, AKİS mensupları için hayatı biraz yorucu, ama son derece meraklı ve cazip hale getirmektedir. Yıllardan beri olduğu gibi bugün de bütün hücumların hücum sahiplerinin hüsranı ile bitmesi ve bir defa daha AKİS'in ve mensuplarının savaştan daha da kuvvetlenmiş olarak çıkmaları hem savunduğumuz tezlerin doğru tezler olmasının, hem'de bizim bu mücadeleleri hiç asabımızı bozmadan, dudaklarımızda o, düşmanlarımızı çatlatan tebessümümüz, bir maç saymamızın neticesidir.

Bu yüzden, bu hafta Başyazarımız Metin Toker "Haftanın İçinden" başlıklı yazısında "Basın Hürriyeti Hakkında.." ki fikirlerini söylemektedir. AKİS, basın hayatının kapalı tutulduğu yularda bu hayatın açılmasıyla başlayacak suistimal devrine dikkati o zaman çekmiş ve "Aman, hiddete gelip, yakışıksız yayınların uyandırdığı nefret hissine kapılıp kavuştuğumuz hürriyeti yeniden kısıtlama yolunu açmayalım, zira Basın Hürriyetinin suistünaline karşı müeyyideler bu hürriyetin içinde mevcuttur, o müeyyideleri işletmekle yetinelim" demiştir. Bugün, böyle bir hâdisenin bizim başımıza gelmiş olması bir bakıma talihdir. Zira Metin Toker, bası zincir altında tutulmak istenilirken nasıl davrandması gerektiğinin örneklerini dün verdiği gibi, bugün de suistimaller karşısında en doğru hareket tarzının ne olduğunu bizzat göstermektedir.

Saygılarımızla **AKİS**

Cilt:XXI, Sayı: 361

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

10 TEMMUZ 1961

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

EVET'ten sonra

(Kapaktaki Referandum)

Şu satırlar okunduğu sırada, Türk milleti yetti Anayasamız hakkındaki fikrini söylemiş olacaktır. Referandumun ittifaka yakın bir ekseriyetle tasvip bulduğunu tahmin etmek için kâhin olmaya lüzum yoktur. Referandum günü Türkiyeye hakim olan bütün şartlar bu neticeyi zaruri kılmaktaydı. Türk milletinin ÇOK partili siyasi hayat içinde bu güne kadar gösterdiği sağduyu ve basiret Referandum konusunda da doğru yolu görmesini tabii hale getirmektedir. Nitekim, bir kaç güne kadar flitti edilecek oy nisbetleri bunun parlax bir delilini teşkil edecektir. EVET-lerin yüzde 90'ı bulup geçmesi hiç kimseyi şaşırtmamalıdır. Daha merakla beklenen husus, oylamaya katılanların miktarıdır.

Referandum, EVET ve HAYIR'-cıların karşılıklı çabaları sonucu Türkiyedeki kuvvet durumunu da belirtme gibi bir meziyet kazanmıştır. Meşkûk D. P. oylan üzerine bina edilen A. P. üstü pek az kapalı şekilde HAYIR'ın propagandasını yapmıştır. Hu propagandanın el kol tamamile serbest şekilde ve toplumun manevi baskısından kurtulunarak yapıldığı iddia olunamaz. Ancak, HAYIR'lar, bir nisbet dahilinde A. P. nin kuvvetinin aynasıdır. Yeni partilerden T. T. P. çok daha akıllı davranmış ve EVET oylarının sahipleri arasında yer almıştır. C. K. M. P. liderleri EVET lehinde ciddi vaziyet takınmışlar, çalışmışlar, çabalamışlardır. HAYIR'lar arasında hiç C. K. M. P. oyu bulunmadığını ileri sürmek belki kabil değildir. Ancak, memleketin bu 2 numaralı partisi E-VET'lerin belirli bir kısmının sahibidir. Ama EVET, bilhassa C. H. P. P. nin tezi olmuştur ve Referandumun neticesi bu partinin büyük kütleler üzerindeki ikna kudretinin aynası olacaktır.

C.H.P. nin Taksimdeki EVET mitingi

Tohum mahsul verdi

Partilerin dışında, bilhassa tarafsız kütleler üzerinde en büyük tesir M. B. K. den ve onun Başkanından gelmiştir. Komite üyelerinin ve bizzat Cemal Gürselin faal şekilde EVET kampanyasına katılmaları bir takım tereddütleri zihinlerden silmiş, çok dedikoduyu önlemiş, onların tek sözlü konuşmaları neticesi sandıklara giren EVET oyları memleketi D. P. sultasından kurtaran sağlam kuvvetlerin millet üzerindeki prestij ve otoritesinin delilini teşkil etmiştir.

Şu anda her şey göstermektedir ki Referandumdan Milli Birlik İdaresi büyük şerefle, C. H. P. kudretini, C. K. M.P. iyi niyetini göstermiş olarak çıkmaktadır. Y. T. P. Mİ dümen suyunun içinde bulunduğundan ve zaten memleketin siyasi muvazenesinde bir rölü olmadığından hesabın kenarda bırakılabilecek kıs-

Haftanın İçinden

Basın Hürriyeti Hakkında...

Metin TOKER

Farzediniz ki bir sabah kalktınız ve bir gazetede şahsınızla alâkalı bir haberin, ciddi ciddi yayınlanmış olduğuna gördünüz. Siz bir amerikalı dilberle basılmışsınız, kadınla bu yalanlarda bir Amerika yolculuğuna hazırlanmaktaymışsınız, eşiniz sizden ayrılmak üzere mahkemeye başvuruyormuş ve eşinizin ailesi tarifsiz kederler içindeymiş !. Bunun, kaldırımın üstünde akıllı, nala yürüyen bir adamın kafasına kiremit düşmesinden pek az farla vardır.

Farzediniz ki daha a ilk günün şaşkınlığı geçmeden, ertesi sabah uyandığınızda aynı gazetede aynı hikayenin daha geniş tafsilâtını buldunuz. Siz amerikalı dilberle bir baloda tanışmışsınız ve daha gözgöze gelirgelmez yıldırımla çarpılmışa dönmüşsünüz! Amerikalı sarışınmış, burnu şöyleymiş, ağzı şöyleymiş, elmacık kemikleri şöyleymiş! Hem bu sizin ilk maceranız da değilmiş! Daha önce almanı, türkü, evlisi, dom bin kadın gelip geçmiş! O kadar ki şimdi, bir çok yuvanın yıkılmaması için bilinen bazı isimler açıklanmıyormuş! Eşiniz iki göz iki çeşmeymiş! Eşinizin babası sizden, bu işin temizlenmesini istemiş! Normalin üstünde sağlamlıkta olmayan sinirlerin, bozulmaya başlaması pek zordur.

Farzediniz ki bir sabah sonra, aynı ciddiyetle aynı gazetede şahsınızla alâkalı yeni haberler vardır. Bütün basın, ayrılmak üzere mahkemeye başvuracağı sabit bale gelmiş eşinizi yakalayabilmek için Adliye binasında nöbet tutmuş! Bu arada siz, ismi de verilen bir matmazelle aşıkane ve ve manalı telefon konuşmaları yapmışsınız! Kayınpederiniz sizinle dargınmış! Siz, Amerika yolculuğunun son hazırlıklarım tamamlıyormuşsunuz! Bunları da okuduktan sonra çileden çıkmamak ve "Bu mu Basın Hürriyeti, canım?" diye patlamamak imkânsızdır.

Zira yazılanlar bir baştan ötekine hayal mahsulüdür ve bir yakıştırma dahi bahis konusu değildir. Hani bir amerikalı dilber bir türkle basılmıştır da haber ağızlarda dolaşa dolaşa o türkün siz olduğu söylentisini doğurmuştur. Hayır! Böyle bir hâdise yoktur .Yahut, siz bir amerikalı kadınla orada burada görülmüşsünüzdür de laf, sizin o dilberle basıldığınız şekline girmiştir. Öyle bir durum da mevcut değildir. Ciddi ciddi gazetede yayınlanan havadisler bir masa başında, kasıttı ve plânlı, hattâ sistemli şekilde, muhtelif kimseler arasında paslaşılarak büyütülmek suretiyle düpedüz uydurulmuş, düzenlenmiştir. Siz bu lafları ne kadar yakınlaşanız, zihinlerde bir "Ateş olmayan yerden de duman çıkmaz ki.." İstifhamının çöreklenmemesine imkân yoktur. Halbuki, bırakınız ateşi, bir kıvılcım dahi yoktur. Ama gene de sizden ve bu hikâyeden bahsedilen her yerde bin tefsirin yapılmasını, mânalı bakışları ve tebessümleri, sizi eşinizle birlikte görenlerin bütün işi gücü bırakıp sizlerin hareketlerinizi tetkike koyulmalarını önleyemezsiniz. Bunun nasıl bir ruh haleti yarattığını şuradan anlayınız ki, Fransada hakkında böyle bir denemeye girilmiş bir Bakan karısı tabancayı çantasına yerleştirdiği gibi soluğu gazetede almış ve kampanyayı idare eden adamı bir kaç kurşunda yere sermiştir. Ne zaman Basın Hürriyeti konusunda bir tartıma başlasa Basının ne kadar kuvvetli bir silâh olduğuna ve bunun suiistimalinin ne büyük, tamir edilmez, karşıkoyulmaz zararlar verdiğini belirtmek üzere bu misal zikredilir, sonra da böyle bir silâhın kontrolsuz bırakılamayacağı mucip sebebiyle tahdit yolları açılmak istenilir. Bizde de son on yıl içinde, ne zaman İktidar Basın üzerine yeni bir baskı koymak istese kurnaz Adnan Menderes bu neviden pespayelikler ihtiva eden gazete kupürlerini cebine koyup kürsülere çıkmış ve onları okuyarak hak kazanmaya çalışmıştır. "İşte, Basın Hürriyeti dedikleri bu!" diye sözünü bağladığında, pek âla ve en aklı başında, iyi niyet sahibi kimseler tarafından dahi alkışlanmıştır da..

Halbuki bu, Basın Hürriyeti değil, Basın Hürriyetinin suiistimalinin tipik bir misalidir ve telâşlanmak için hiç bir sebep yoktur. Zira Basın Hürriyeti gıpta edilecek bir seviyede olan batı demokrasilerinde bu hastalığın, Basın Hürriyetinin kendisine sarar vermeyecek şekilde tedavi çaresi bulunmuştur. Bir defa, yatan üzerine bina edilen kampanyanın, kısa vadede zarar getirse ve uzun vadede iz de bıraksa en sonda bunu düzenleyenlerin yüzüne gözüne bulaştığı denenmiş bir gerçektir. Doğru olan bir hususun yazılmasında, eğer alâkalı şahıs âmme hayatında vazifeli bir kimse ise, hiç bir mahzur bulunmamak gerekir. O şahıs, yazılmasını istemediği fiili istememeye bakmalıdır. İşlemişse, yazılması karşısında "Yahu, bu benim hususi hayatım! Ne uğraşırlar, onunla? Fikir mücadelesi yapıyoruz-, belden aşağı vuruşacak değiliz.." diye feryatlar koparmaya hakkı yoktur. Ama, doğru olmayan bir hususun isnadıyla âmme hayatında vazifeli, vazifesiz bir kimsenin huzuru kaçırılmak istendi mi müeyyideler derhal haerekete geçmelidir.

Hususi hayat hakkında hilafı hakikat, şeref ve itibar kırıcı isnatlarda bulunmak, bunun ticaretini yapmaya kalkışmak veya O yoldan şantaja başvurmak -ki, çalışma metodu bu olan gazetelere Sarı Basın adı verilmektedir- batı demokrasilerinde 1 numaralı basın suçunu teşkil etmektedir. Gaye ticaret olduğu için, hapis cezası tesir bırakmamaktadır. Zaten, bir gazetecinin basın suçundan öyle aylarla, senelerle hapsedilmesini ne cemiyet tasvip etmektedir, ne de bunun bir faziletli tarafı vardır. Çare, iflah kesen cinsten para cezalarını Basın Hürriyetinin bu suistimalinin karşısına çıkarmaktan ibarettir. Meselâ Amerikada Confidential gibi -ve yukarda sulatılan uydurmalardan çok daha hafiflerini düzenleyen- skandal mecmualarına, ortaya attıkları skandalin hiç bir asıl ve esasa dayanmadığı anlaşıldığında bir kaç milyon dolarlık para cezaları göz kırpmadan yüklenmektedir.

Bu usulün, bizde mutlaka açılması ve bir yandan Basının kendisinin, diğer taraftan Şeref Divanlarının ve hâkimlerin elele mücadele etmeleri Basın Hürriyetinin ta kendisini korumak için elzemdir. Seçtiğimiz yeni hayat tarzı içinde temel tası olan BasınHürriyetinin yarın bir defa daha kısılmaması, bunun suiistimali kapılarım hep birlikte, teker teker kapamamıza bağlıdır. Ancak pek yüksek, altından kalkılmaz tazminatlardır ki fütursuz kalemleri yaptıklarına pişman edecek, hiç kimsede yeni teşebbüsler için cüret, cesaret bırakmayacaktır.

Şimdi, söz Adaletindir.

mıdır. Ama asıl zararı A. P görmüş ve darbeyi o yemiştir. A. P.' nin yarı kapalı FAYİR kampanyasına kapılanların miktarı bu teşekkülün gerçek olmasa bile bile nisbet dahilinde kuvvetinin ne olduğunu ortaya koymaktadır. Gülünç miktardaki HAYIR 'lar, memleketin yarınına ümitle bakmak için bütün sebeplerin mevcut olduğunun ve hiç bir şeyden anlamaz sanılan büyük kütlelerin her şeyi mükemmelen görüp anladıklarının parlak delilidir ve önümüzdeki ayların gelişmelerinde bizee ışık tutma mevkiindedir.

Memleketi selamete götürecek ışık bu ışıktır.

Seçimler

Bir olmazsa, bir daha...

Bitirdiğimiz haftanın sonlarında bir gün, Başbakanlığın önündeki artık ziyadesiyle meşhut "Merdivenüstü Basın Toplantıları"ndan birinde Cemal Gürsel, dudaklarının ucunda sualleri ile etrafım sarıveren gazetecilere müşfik bir nazar atfettikten sonra:

"— Galiba, basın toplantısından [sonra bir gün aralık bile size yetmiyor" dedi.

Gazetecilerin ağzındaki sual aynıydı: Seçim tarihi hakkında, İhtilâlin başı ne düşünüyordu? Cemal Gürsel, hiç bir tereddüde mahal bırakmayaeak kesinlikte cevap verdi: Ekimin ilk yarısı! Tabii bu, Devlet Başkanının şahsi fikriydi. Zira kati tarihin tesbiti, Geçici Anayasayla Kurucu Meclise tanınan bir hakti. Ama Kurucu Meclisin ekseriyeti de tıpkı Cemal Gürsel gibi düşünüyor ve belki 1 Ekim değil ama, 8 ile 15 Ekim tarihleri arasından birini mükemmel seçim günü olarak görüyor du.

Kurucu Meclis, Geçici Anayasa nın bir maddesinin ilk tefsirinin aksine, 14 değil, 21 Temmuzda biraraya gelerek seçim gününü resmen ilân edecektir. Maddede Anayasa neticesinin belli olmasını takip edecek haftadan bahsedilmektedir, Netice, hemen pazar akşamı belli olamayacağından Kurucu Meclis toplantısı bir sonraki haftanın cuma gününe düşmektedir. 21 Temmuz günü Temsil çiler Meclisi ile M.B.K. Büyük Millet Meclisinin gösterişli çatısı altında biraraya gelecekler ve, milletin dört gözle beklediği günü millete bildireceklerdir.

Ekimin ilk yarısı üzerinde ittifak edilmesinin bir kaç sebebi yardır Bunlardan birincisi, o tarihe kadar Yassıada duruşmalarının tamamlanarak her nevi tasfiyenin yapılmış olacağıdır. Duruşmalar mûhtemelen Ağustosun ilk yarısında netice Safhasına girecektir. Ondan sonraki tasfiye ameliyesi ve yankılarının Ekim başını ideâl seçim zamanı halısı getirdiği muhakkaktır.

Ama ikinci bir sebep, ki bu bir yandan bazı pak yüksek kudret çevrelerinden bir yandan da C.H.P. nin en yüksek kademesinden gelmektedir, her partiye azami hazırlık müddetini verebilmektir. Normal düzenin en geç 29 Ekim 1961 tarihinde işleyeceği çok önceden ilân olunduğuna göre herkesin kendisini ona göre hazırlaması zarureti ortadadır. Seçimlerin Ekimden önce yapılmamasını isteyenler, ilerde çıkarılacak "Efendim, bizim iki ayağımız bir pabuca girdi" neviinden mağlûp sızlanmalarını asğari hadde indirmeyi düşünmektedirler. Bu arada, bir yeni parti, M.P. harfleriyle anılan Memleketçi Parti, bazı 'evrelerin lanse ettiği bir teşekkül hüviyetiyle politika sahasında belirmektedir. Bu çevreler A.P. ve Y.T.P. tecrübelerinin müsbet netice vermediğini, kendi arzuladıkları istikamette gelişmediğini görerek üzülmüşlerdir, şimdi, aynı yolda M.P. ye şans denendirilmektedir.

Bir toplantı ve mânası

Nitekim, bitirdiğimiz haftanın sonunda bir gün, Ankaradaki Hanımeli sokağındaki bir apartmanın zemin katında, apartman sakinlerinin şimdiye kadar rastlamadıkları bir faaliyet, bir kıpırdanma görüldü. Duvarlarındaki iri tabelâlardan Memleketçi Partinin Genel Merkezi olduğu anlaşılan semin kata telâşlı adamlar girip çıkıyor, otomobiller gelip gidiyordu.

Parti, Genel Merkezinden çok, mütevazı bir ev gibi döşenmiş zemin kata girenlerin gözüne ilk çarpan şey, duvarda asılı bir levha oldu. Beyaz karton üzerine iri harflerle yazılı şu kelimeler Memleketçi Partinin tutumunu Özetliyordu: "Sabır, sebat, sükûnet as Muvaffakiyet" Levhayı okuyanlar ister istemiz ahşap evdeki '"Ya Hafız" levhalarını hatırladılar,

Herşey, gazetelere telefon edilmesiyle başladı. Memleketçi Parti Genel Başkanlığına getirilen Fahri Belen bir basın toplantın yapacaktı. Gazetelerden, cuma günü saat 10'da parti merkezinde bulunulması rica ediliyordu. Basın mensuplarının ilk işi, parti merkezinin yerini tesbit etmek oldu. Bu müşkül halledildikten sonra, Belenin sözlerini dinlemek üzere Hanımeli sokağına gidildi.

Zemin katın dip tarafındaki odaya T teklinde, yeşil çuhayla kaplı bir Ma sa yerleştirilmişti. Gazeteciler T nin etrafına sıralandılar. Belen T nin Üst başına oturdu. Yanında İhtilâl Hükümetinin sabık Savunma Bakanlarından Hüseyin Ataman bulunuyordu. Gri elbisesinin önünü açmış olan Belen, flaşlar patlarken gözlüğünü çıkarıyor, gülümsüyor ve birçoğunu tanıdığı basın mensuplarıyla sohbet ediyordu, toto muhabirleri işlerim bitirdikten sonra Belen, sözlerine başladı:

"- Bu bir sohbet, tanışma toplantısıdır. Şimdilik sâdece sorduklarınıza cevap vermekle yetineceğim. Daha sonra, nasıl olsa sık sık görüşeceğiz."

Basın mensupları nimeti gökte ararken yerde bulmuşlardı. Derhal Beleni sıkıştırmağa başladılar.

C.H.P. Genel Merkez binası
Amasyanın bardağı *değil ki...*

Sohbetin ortalarına doğru bir hakikat ortaya çıktı. Memleketçi Parti, kadrosuna birçok tanınmış isim alıyordu. Bunlar, politika hayatına evvela Y. T. P, kapısından girmeyi denemiş kimselerdi. Birçoğu İhtilâl hükümetlerinde Bakanlık yapmıştı. Y. T. P. nin manevi babalan sayılan eski ve yeni Bakanlar, anlaşılan şimdi M. P. de randevulaşmışlar, talihlerini burada denemek istemişlerdi. Belen bunu açık açık söyledi. Sözleri oldukça enteresandı. Şöyle diyordu:

"- Zamanı gelince, listelerimizde birçok devlet adamının ismine rastlıyacaksınız. Bunların içinde, İhtilâl Hükümetlerinde vazife alanlar da bulunacak."

Daha sonra, listede yer alacak isimlerden birini kelimelerin üzerine basa basa açıkladı:

"— Meselâ Muharrem İhsan Kızıloğlu, listemizin başında yer alacaklardan biridir."

Gazeteciler birbirlerine baktılar. Kızıloğlu ve politika ! Eğer Balan doğru söylüyorsa, bu haberden memnun kalacakların basında behemehal Papa gelecekti..

Sohbet hareketlenmişti. Gazeteciler Belene soru üstüne soru yağdırmağa başladılar. Birisi:

"—- Paşamı Gürselin Cumhurbaşkanlığı adaylığı için ne dersiniz?" dedi,

Belen tereddüt etmeden:

"— Gürsel kırksenelik arkadaşımdır. Kendisini severim. Elbette onun Cumhurbaşkanı adayı olmasını isterim. Kendisini destekleriz" diye cevap verdi. Sonra birkaç saniye düşündü ve:

"— Bundan gazetelerinizde fazla bahsetmeyin. Ban biraz hissi konuştum" diye ekledi.

Belene bakılırsa. M. P. nin iktidara gelmek gibi bir düşüncesi yoktu. Üstelik bunu zararlı buluyordu. Karşılarında iki misal vardı. D. P. kurulur kurulmaz süratle iktidara gelmişti, ama sonu ne olmuştu? Hür. P. ise iktidara gelme çabası ve hayaliyle kendi kendini bitirmişti, Eğer bu düşünceyle hareket etmemiş olsaydı. Hür, P, şimdi iktidara en yakın partiydi ! Onun için, Memleketçi Parti bir muvâzene unsuru OH mal amacındaydı. Büyük partiler arasinda dengeyi timin edecekti.

Sohbetin bir yerinde Belen, manalı manalı gülümsedi ve:

"— İstikbal sürprizlerle doludur" dedi

Kulağa Küpe

Mum adayalım!

Seçim maçına politika alanının birincil *takımları hazırlanırken, aaa,* bir *de baktık bir "Tekaütle"* Takımı" *da formasını giyip, sahaya fırlamak üzere.. Transferayı* sonunda açıkta *kalmış ne kadar* eski şöhret *varsa,* "Tekaütler Takımı" onu "Bari *bize gel"* diye çağırıyor. *Eksantrik Kızıloğludan Menderesin kıymetli ideal arkadaşı Erime, ayda yaşayan ütopist Adakandan iyi niyetli Belene kadar..*

Bir de, bizim, basın mensuplarında sâdece ismi dahi pek tatlı hatıralar uyandıran, Menderesin eski Ankara Savcısı ve bâsın davaları takipçisi Hayri Mumcuoğlu!

Acaba istikbalde maziyi mumla aramamız için mi ?

Seçim hazırlığı

Belenin basın toplantısından sonra, M. P. nin seçimlere gireceğe ve listelerinde bir hayli iri yeni politikacının bulunacağı anlaşılmıştır. M. P. ihtilâlin ortaya çıkardığı bazı isimler tarafından lanse edilmek istenmektedir. Politikaya kaderin icabı giren ve cazibesinden bir türlü kurtulamıyan bu isimleri M. P. yi ne dereceye kadar ayakta tutacağı şimdilik meçhuldür. Aşuredeki tanelerin iri olmasına hassaten dikkat eden M. P, liderleri bu arada bir Ali Fuat Başgil denemesine de girişmişlerdir. Ancak, yapılan temaslar müsbet netice vermemiş, Başgil ile anlaşmaya varılamamıştır.

M. P. ileri gelenleri, yaklaşan seçimin verdiği hızla teşkilât işini ele almışlardır.- Şimdiye kadar dört il-de-Ankara, İstanbul İzmir, Muş-teşkilâtlanmış, olan M. P. Ekimin başına kadar en at onbeş ilde teşkilat kurabileceğini ummaktadır. Cuma günü saat 20'de' Genel Başkan ve parti ileri gelenlerinden yedi kişi Boruya doğru yola sıkmışlardır. Boludan İstanbula kadar devam edecek olan bu gezi sırasında arada kalan illerde de teşkilatlanma temelleri atılacak-

Yeni denemenin ortaya koyduğu gerçek, Y.T.P. ye ümit bağlayan ve "Alicanın hamileri veya arkadaşları" olarak bilinen kimselerin şimdi, daha temiz tutmaya ve hırslı politikacıların eline düşürmemeye çalışacakları bir siyasi teşekkülde politika hayatlarını devam ettirmeye çalışacaklarıdır.

Hükümet

Bir diplomatın hikâyesi

Uzun boylu, kır saçlı, kalın çerçeveli gözlüklerinin altından üzgün gözlerle bakan olgun - yüzlü adam, hislerini daha fazla belli etmemek için dudaklarını ısırdı. Etrafını bir yığın genç sarmış, söyliyeceklerini dinlemeğe hazırlanmışlardı. Kır saçlı dinlomat tutuyordu. Bu lirada gençlerden biri -hemen yanında olan* atıldı Ve:

"—Bugün da istifa ettiniz mi efendim?" dedi.

Itır saçlı, yakışıklı diplomat dudaklarını biraz daha ısırdı, gülürnsemeğe çalıştı. Dudaklarının aldığı şekil onun nasıl bir ruh hali içindi bulunduğunu açıkça gösteriyordu. Cevap verdi;

"— Hayır : Başkan Gürselle dün akşam uzun uzun konuştuk' Bu konuşmadan sonra istifamı feri aldım."

Bir iki saniye durakladıktan sonra:

"—Kendilerinden beş-on günlük bir izin talep ettim. Bana onbeş gün mezuniyet verdiler. Yerine muhte-" melen Mehmet Baydur bakacak" dedi.

Gene bir süre sustuktan sonra devam etti :

"-Şunu ifade etmek isterim ki, Türk umumi efkârının mâkeai olan Türk Basınının şansıma gösterdiği sevgi ve güvenden bahtiyarım: Bunu hayatının sonuna kadar unutmıyaca-

Kır saçlı diplomat bundan sonra, yanında duran genç adamlardan birinin omuzunu okşadı. Tekrar gülümsemeye çalıştı. Ama muvaffak olamadı. Üzüntüsünü gizliyemiyordu. Daha fazla duramadı, merdivenlerden indi ve kendisini bekleyen siyah Cadillac'a atlıyarak süratle oradan uzaklaştı.

Hâdise, geçen haftanın ortalarıda, çarşamba günü, Başbakanlığın geniş merdivenlerinde cereyan ediyordu. Uzun boylu diplomatın adı Selim Sar perdi. Bütün hikâye,bir istifa ile ilgiliydi. Sarper bir kaç gün evvel istifa etmiş, istifası büyük söylentilere yol açmış, büyük sansasyon yaratmıştı. Ama olaylar, yakışıklı diplo-

matı daha bir-iki ay masasından ayrılmamaya zorlamıştı.

Bir pazar günü..

İstifanın enteresan hikâyesi, geçen hafta pazar günü başladı. O gün Sarper, ikametine tahsis edilen Hariciye köşkünde sabah erkenden kalktı. Kahvaltısını yaptıktan sonra eşi ve çocuklarıyla bir müddet oturdu. Onlarla istifası hakkında sohbet etti. Hani, doğrusunu söylemek lâzımgelirse, bu istifa hazırlığına "ailecek" karar verildi demek yerinde olur. Saat 12'ye geliyordu. Dışişleri Bakanı Sarper yerinden kalktı. Oturduğu evde bir tek daktilo makinesi vardı ve kızına aitti. Klavyesi de İngiliz klâvyesiydi. Makinaya itinayla beyaz bir esericedit kâğıdı taktı, Devlet ve Hükümet Başkanı Gürsele hitaben istifanamesini yazdı. Kâğıdı taktığı gibi itinayla çıkardı, önüne koydu. Klavye ingilizce olduğu için işyerine onu vurmuştu. Onları birer birer dolmakalemiyle düzeltti. En yakın tütüncüden 16 kuruşluk pul aldırttı, istifanamenin altına yapıştırdı ve fiyakalı bir imza attı.

Bütün bunları yaptıktan sonra rahatlamışçasına derin bir nefes aldı. İkiye katladığı kâğıdı bir adamla Cumhurbaşkanlığı köşküne gönderdi ve istifanamenin Köşkten tealim alındığına dair bir belge almasını da adama sıkısıkıya tembihledi. İstifaname Köşke vardığında saatler 12.25'i gösteriyordu.

Sarperin istifa dilekçesi yaverler tarafından alınıp Başkan Gürsele verildi.Doğrusu istenirse istifa, Gürsel üzerinde büyük bir sürpriz- tesiri yaratmadı. Ama hakikat şu ki, habere ziyadesiyle üzüldü. Sarperi İhtilâlden çok evvel tanırdı. Kendisiyle arkadaşlığı vardı. Severdi, sayardı. Patiste kendisiyle uzun uzun konuşmuşlardı. Hattâ ve hatta, daha o zaman ihtilâlden dem vurmuşlar, gidişin bunu hazırladığında hemfikir olduklarını açıkça tesbit etmişlerdi.

Gürsel istifanameyi bir yana koydu. Meseleyi halledebileceğini zannediyordu. Sarperin kendisini kıracağını tahmin etmiyordu. Öğleden sonra bir geziye çıktı. Gezi müddetince Sarperi ve istifa mektubunu düşünmediği iddia edilemezdi.

Sarpere gelince, o sırada Hariciye köşkünün bahçesinde İstanbullu bir akrabasıyla dolaşıyor, bir bakıma hava alıyor, bir bakıma düşünüyordu. İstifasının kabul edilip edilmeyeceğini doğrusu kestirmiyordu. Akrabasıyla havadan sudan konuştular. Ondan ayrılıncaya kadar istifasıyla ilgili tek lâf etmedi. Bu sırada Başkan Gürseli takiple gördüğü gazeteciler Dışişleri Bakanını gördüler. Sarper kendilerini gülerek karşıladı. İçlerinden, pek dost olduğu birisiyle sohbete daldı. Milliyet gazetesinin muhabiri olan gençle Hariciye köşkünün ağaçları arasında kayboldular". Sarper işte bu sırada bir şeye karar verdi: İstifasını basına duyuracaktı... Nitekim öyle yaptı ve genç gazeteciye durumu anlattı. Diğerlerine haber vermesi için de rica etti.

Dışişleri Bakanının böyle bir karara varması uzun düşünce mahsulüydü. İstifanın kabulünü arzuluyordu. Haberin basma intikali bunu sağlıyabllir, hele hele bir başka tehlikeyi rahatlıkla önliyebilirdi. Sarper, bir yıldan beri deruhte ettiği Dışişleri Bakanlığı görevinden affedilerek ayrılmak durumuna, haklı olarak, düşmek istemiyordu. İlk adımı kendirinin atmasını kendince doğru bulmaktaydı.

Sebepler

Ertesi *gün* Sarperin istifası basında yer aldı. İhtilalin bu sevilen ve kabinede ziyadesiyle kuvvetli olduğu bilinen' dirayetli Bakanının beklenmedik-aslında, bazı çevrelerce bek lenen- istifası büyük gürültü kopardı. Başkentin siyasi kulisinde söylentiler ayyuka çıktı. İstifayı herkes bir tarafa çekiyor, alabildiğine yorumlar yapılıyor, binbir hikâye uyduruluyordu. İstifayı kimisi, Dışişleri bakanlığında yapılacak- söylentilerde "yapılan" şeklindedir- tâyinlere bağlıyor, kimisi M.B.K. nin Sarperle dış politika konusunda anlaşamadığını söylüyor, kimisi akla gelmedik bir takım hayali anlaşmazlık hikâyeleri anlatıyordu. Hattâ Sarperin ziyadesiyle yorulduğunu, bu yüzden istifa ettiğini ve bir büyükelçiliğe tâyin edileceğini söyleyenler bile çıkıyordu!

Sarper, kulağına gelen söylentilere bıyık altından güldü. Nitekim haftanın ortalarında birgün, kendisiyle görüşen bir AKİS'çiye şunları söyledi:

"— Evvelâ, istifanın sebebi politik değildir. Yâni Türkiyenin dış politikasıyla ilgili görülmemelidir. Sıhhi durumuma gelince, çok şükür turp gibiyim. Yorgunluğa idmanlıyım. Hele tâyinlerle hiç mi hiç ilgisi yok. Esasen daha tâyinler yapılmadı. Kaldı ki, bu konuda bir anlaşmazlık çıkmasına da imkân yok. Zira elçi benim tarafımdan tâyin edilir ama, dışarda Devlet Başkanım temsil eder. Bu bakımdan Devlet Başkanının tâyine itiraz etmesi normaldir, en tabii hakkıdır ve bu beni gücendirmez. Olsa olsa kendisine, tâyinleri neye dayanarak yaptığımı anlatırım. İkna edebilirsem, ne âlâ..."

Ne var ki söylentilerin, çok az da olsa, doğru tarafları mevcuttu. Sarperin bazı meselelerde gücendiği, daha doğrusu üzüldüğü biliniyordu. Dışişleri Bakam olarak yetkisi dahilindeki bazı konular üzerinde tutumunun aksi -bunların büyük bir iyi niyetle yapıldığından emindi- beyanlarda bulunulması yılların diplomatım müşkül durumda bırakıyordu. İşi yeniden tezgâhlamak durumuna düşüyor ve ister istemez insan olarak Üzülmeden edemiyordu. Tâyinlerle ilgili söylentilere gelince, denilebilir ki, biraz boşa atıp, dolu tutturulmuştu. Sarperin bundan evvelki bazı tâyinlerde üzül-

Selim sarper gazetecilerle
"Ayrılık ölümden beter" değil!

düğü olmuştu. Hattâ birinde, tâyini yapılan zatın yer beğenmemesi, beğendiği yerin ise hayli «önemli bir başkent olması Sarperi birkaç gün sıkıntıya sokmuş, ancak sonradan o zatı tatlı valslerin cazibesinden bahsederek ikna edebilmişti. Fakat bunlar, ihtilâlin dirayetli Dilişleri Bakanını istifa ettirecek sebepler değildi. Öyle ki, tayinler konusunda lâf açıldığında, kendisi cevap olarak pek güzel bir espri yapıyor ve şöyle diyordu:

"—Beni bundan evvel, biliyorsunuz bir büyükelçi, büyük bir nezaketle istifaya davet etmişti! Onun hatırını kırdım. Bunlara iltimas mı yapayım yâni?."

Aslında, "o biçim" tâyinler yalnız Şarper nezdinde degil, Türk silahlı Kuvvetleri içinde de yadırganıyor, hoş karşılanmıyordu.

Ancak, küçük gibi görünen ve Sarperin zaman zaman üzülmesine sebep olan başka meseleler, bardağı doldurmağa başlamıştı.

Göl olan damlalar

İşlerin böyle gittiği, üzüntülerinin arttığı geçen hafta içinde, Sarperin hâline çalıştığı bir mesele Vardı: Bulgarların kaçırdıkları balıkçılarımız.. Sarper karasularımızda avlanmakta olan 17 balıkçımızın Bul gar muhafaza- motorları tarafından kaçırılması meselesiyle günlerdir uğraşıyordu. Yaptığı temaslar sonucunda işi halletmek üzereydi. Bulgar Hükümeti karasularımızda yakalanan ve muhafaza altında bulunan Bulgar balıkçılarıyla bizimkilerin mübadelesini istiyor ve davranışıyla hareketlerinin misilleme olduğunu ihsas ediyordu. Sarper meselenin bu şekilde hallini doğru bulmuyordu. Eğer mübadele yapılırsa, bir çığır açılacak ve bu gibi olaylar devam edip gidecekti.

Haftanın ortasında Sarper, Bulgaristan Büyükelçisiyle uzun süren bir konuşma yaptı. Konuşmanın sonunda kurt diplomat, Büyükelçiyi ikna etmiş ve meselenin hallini son derece lehimize sonuçlandırmıştı, Bulgarlar balıkçılarımızı bırakacaklardı. Aradan bir müddet geçince biz de onlarınkileri bırakacaktık. Mizansen gayet iyiydi ve mübadele keyfiyeti ortadan kalkıyordu.

Ancak haftanın içinde Sarperin karşısına, bu meseleyle ilgili bir engel çıkıverdi, İki memleket arasında balıkçıların mübadele edileceği, haberi basında geniş yer aldı. Bu Bulgar Hükümetinin cesaretini arttırdı. Büyükelçinin ağzı değişti. Sarper bir kere daha tezgâhladığı işe yeniden girişmek mecburiyetinde kaldı. Kaldı ama, bu arada istifa kararını da verdi.

Hariciye Köşkü
Kemali: İki saat!

Sarperin, istifasını Devlet Başkanına gönderdiği günün ertesi, yani pazartesi günü Başbakanlıkta nöbete geçen basın mensupları oldukça eğlenceli olaylara şahit oldular. Sabah 9 30'da toplanan kurula Sarper biraz geç geldi. Esasen toplantıya başkanlık eden Ulay tarafından çağırtılmıştı. Sandalyasına oturdu ve konuşmadı. Sessiz sedasız, toplantının bitimini bekledi. Toplantıdan ilk çıkan bakanlar Kemal, Kurdaş ile Ahmet Tahtakılıç oldu. Gazeteciler iki Bakanı yakaladılar.' Sarperin istifa ettiğini söylediler. Kurdaşla Tahtakılıç bir - İki saniye şaşkın bakıştılar. Sonra:

"—-İlk,defa sizden duyuyoruz" dediler

Kurdaş ve Tahtakılıçtan sonra kapıda üçlü bir grup göründü; Gelenler Ekrem Tüzemen, Nasır Zeytinoğlu ve Mukbil Gökdoğandı. Basın mensupları bu defa onları çevirdiler. Üçlünün cevabı da ayni oldu: Hiç birinin istifadan haberi yoktu. Üstelik Tüzemen ziyadesiyle hayret etmiş Ve;

"—Allah Allah... Nasıl olur? " demişti.

Sarperin toplantıya neden geç geldiği sorusuna da yene Tüzemen bir bahane buldu:

"—O. Dışişleri Bakanı. Elçi filân kabul, etmiştir" dedi.

Halbuki Sarperin gecikisi, makam odasında Bakanlık mensuplar ne veda mesajı yazmakla meşgul olmasından ve şahsî eşyalarını toplamağa çalışmasından ileri geliyordu

Düğümün çözümü, Devlet Ve Hükümet Başkanının diyeceklerine kalmıştı. Basın mensupları, kapıda görünen Gürselin etrafım sardılar. İlk soru Sarperin istifası oldu. Başkan Gürsel, sol tarafa yıktığı fötrünü oynatacak kadar seri "bir şekildi kaşlârını yukarı kaldırdı. Cevabı kısa ve kesindi:

"—Hayır, istifa etmedi!.."

Sonra ilâve etti:

"—Bazı gazeteciler hayal mahsulü yazıyorlar..."

Gürsel bunları söylediği sırada, i harfleri dolmakalemle düzeltilmiş beş-altı satırlık' istifa dilekçesi sumeninin altında uyukluyordu

Basın mensupları Başkana bu defa cepheder hücum ettiler:

"—istifa etmiş de, siz bu istifayı kabul etmemiş olamaz m ısıma efendim?"

Gürsel acı acı gülümsedi Pek sevdiği gazeteci dostlarını çok iyi tanıyordu. Ellerinden kurtulmanın güçlüklerini biliyordu. Cevabi bir hayli enteresan oldu: '

"—Çürük yumurtalar kırılabilir. Bizim Dışişleri Bakanımız çürük yumurta değildir..."

Düğüm gene çözülmüş sayılmazdı, Son ümit, Sarperin kendisindeydi. Gazeteciler kır saçlı diplomatı beklemeğe koyuldular. Dışişleri Bakanı saatler 12.20'yi gösteriyordu ki kapıda göründü. Üzgündü. Etrafını saran gazetcilere bir-iki saniye baktı. Gelecek soruyu biliyordu. Gazetecilerden biri;

"—İstifanızın sebebini açıklar mısınız?" diye sorunca,

"—Hayır!" diye kestirip attı.

Salvo devam etti:

"—İstifa ettiğinizi mi, yoksa istifanızın sebebini mi açıklamıyacaksınız?"

Kır saçlı diplomat sağ eliyle şakaklarım sıktı. Terlemişti. Bir Şeye karar verme anında olduğu belliydi.. Neden sonra:

"—Devlet Başkanı istifamı galiba kabul etmiyecek" dedi ve süratle merdivenleri inmeğe koyuldu.

Kaçmak istiyordu. Gazeteciler son olarak bir deneme daha yaptılar:

"—Öyleyse, istifanızı getri alacak misiniz?"

Sarper, aceleyle cevap verdi:

"—Düşüneyim. Bırakın düşüneyim.."

Kapısını açıp içine kendisini dar attığı 00010 numaralı Cadillac gözden kaybolduğunda, Sarperin istifa hikâyesinin bir düğümü çözülmüş, ancak istifanın geri alınıp alınmayacağı konusunda yeni ve çetini bir düğüm daha atılmıştı. . "

Sonrası

Sarperin ertesi günü sakin geçti. Devlet Başkanından, istifasının kabulüne dair bir haber çıkmadı. Aynı gün Başkan Gürsel, Başbakanlığın önündeki mûtad öğle sohbetinde gazetecilere bu meseleyle ilgili olarak:

"—Öyle yanda bırakıp kaçmak yok" deyince iş, ayan beyan ortaya çıktı.

Başkan Gürsel istifayı kabul etmiyordu. Etmiyordu ama. Sarper de istifasında ısrar ediyordu!..

Mesele ertesi gün kökünden halledildi. Saat 19 sıralarıydı. Sarper, eşi ve kızlarıyla Hariciye köşkünde yemeğe oturmuştu. Yemeğe henüz başlamışlardı ki bir misafirin geldiği haber verildi. Gelen, Başkan Gürselin oğlu Özdemir Gürseldi. Sarperle görüşmek istiyordu. Babası tarafından, gönderilmişti. Sarper, Başkanın oğlunu içeri aldı. Anlaşıldığına göre Gürsel, Dışişleri Bakanım bekliyordu. Konuşacakları vardı. Sarper Özür diledi. Henüz yemeğe oturduğunu, yemekten sonra rahatsız edeceğini bildirdi. Başkanın oğlu her ne kadar yemeği Köşkte yiyebileceklerini söylediyse de, Sarper ailecek oturduğu sofradan kalkmamayı tercih etti.

Yemekten sonra gri elbisesini giydi, gri bir kravat taktı ve Köşke doğru ağır ağır yola çıktı. Saat 20.30'du. Kendisini yaverler karşıladılar. Köşkün İkinci katına çıkan merdivene kadar götürdüler. Başkan Gürsel Sarperi burada bekliyordu. İki eski dost. birbirlerine gülümsediler Ağır ağır yürüyerek geniş solonu geçtiler. Salonun soluna isabet eden ve salona kapısız bağlı bulunan küçük oda ya girdiler. "'

Görüşme birbuçuk Saate yakın sürdü, İki dost, bu arada müşterek hatıralarını tazelediler. Başkan Gürsel, Sarpere, istifasını kabul etmiyeceğini, geri almaşım söyledi. Sarper meseleyi Başkana izah etti ve üzüntüsünü belirtti. Ama sonunda iş tatlıya bağlandı. İki dost sarılarak vedâlaştılar.

Birbuçuk saatlik konuşma Sarper için iki yönden faydalı oldu. Hem içi-

Liderler ve Tavsiyeleri

İsmet İnönü : Anayasaya EVET denmesi için kampanya açan 1 numaralı partinin Genel Başkam olarak biri radyoda, öteki Taksim mitinginde iki nutuk söylemiştir. İnönü, dev şahsiyetinin ağırlığını terazinin EVET kefesine ilk günden koymak suretiyle açık vaziyet almış ve Anayasayı tamamile benimsediğini ilân etmiştir. Netice üzerinde büyük rol sahibidir. Politikanın sağduyu ve basiret kadar tecrübe de demek olduğunu bir defa daha göstermiştir.

Osman Bölükbaşı : Çok sıkı bir EVET kampanyası yapmış, memleketi dolaşarak vatandaşlara EVET'i tavsiye ederek O. K. M. P. nin Anayasayı yürekten tasvip ettiğini bildirmiştir. Partisinin cüssesi itibariyle kampanyanın bu tutumdan bir şeyler kazandığı muhakkak olmakla beraber Bölük başının davranışı asıl kendisine ve C. K. M. P. ye itibar sağlamıştır. Nitekim, bir çok çevreden takdir toplamış, artık iyi istidatlarını geliştirmesi tavsiye olunmuştur.

Ragıp Gümüşpala : Acemi Politikacıların her şey olduğu görülmüştür, parti lideri olduğu Gümüşpalanın liderliğine kadar görülmemiştir. Acemi Politikacılığını bizzat ilân eden Gümüşpalanın misali, bunun iyi netice vermediğini tescil etmiştir. A. P. ve Gümüşpala, HAYIR oylarına sahip çıkarak memleketteki kuvvetleri konusunda ilk elle tutulur bilgiyi millete vermişlerdir. Bu ihtiyatsız davranışları, başkaları tarafından isimleri etrafında yaratılmak istenilen efsaneyi sabun köpüğü gibi yok edivermiştir.

Ekrem Alican : EVET kampanyasını desteklemiştir. Ancak şahsının ve partisinin memleketteki tesir derecesi **sıfırın** pek yakınında bulunduğundan tutumu sandıklara daha **fazla beyaz** oyun girmesine yardım etmemişse de, **bir iyi niyet** gösterisi olarak takdir edilmiştir. Böylece, her Acemi Politikacının mutlaka Gümüşpala kadar da acemi olmayabileceğini ispat **etmiş** ve Gümüşpalaya erişilmesi güç bir rekor kazandırmıştır.

ni dökmüş, şunca yıllık dostu Cemal Ağayı ve kendisini üzüntüden kurtarmış, hem de dinlenmek için 15 günlük bir izin koparmıştı. Altı yıldır yapamadığı tatili bu vesileyle yapacak, İstanbulda güneşe karşı şöyle bir gelinecekti.

Haftanın sonu Selim Sarper için son derece memnun edici oldu. İstifasıyla ilgili- olarak dostlarından ve diplomasi dünyasından aldığı telgraflarla sevildiğini anladı ve kendine güveni arttı. Hele Amerika Dışişleri Bakanı Dean Rusk'uı perşembe gecesi kendisine iletilen mesajı, doğrusu her diplomata nasip olmıyacak kadar iltifat taşıyordu.

O gece saatlerin 2G.30'u gösterdiği

"—Hayatımda hiç bir şeyden korkmam, korkak denilmesinden korkarım. Referandumda ihtilal olacak filân diye bir yığın palavra atıyorlar ya, korktu da kaçtı demesinler diye biraz bekliyeceğim.."

Sarper gürültülü istifasının kendisine bir faydası daha olduğunu ifade etmekte ve bunu yakın dostlarına söyle anlatmaktadır:

"—İki ay sonra gelecek iktidarın Dışişleri Bakanına Köşkü iki saat içinde terkedebilirim. Zira hanım, gideceğiz diye bütün ağır eşyayı derleyip topladı. Toplamışken de, İstanbula gönderdi..."

A. Tahtakılıç - E. Tüzemen
Susan diller

sırada Amerika Büyükelçisi Sarperi _ ziyarete geldi. Sarper ev kıyafetiyley di. Viskisini yudumluyordu. Elçi, Amerika Dışişleri Bakanının bir mesajını taşıyordu. Mesajda Rusk da, Sarperden istifasını geri almasını rica ediyor, bunun mensup bulunduğumuz blok ve NATO camiası için lüzumlu olduğunu, aksi takdirde büyük akisler yapacağını belirtiyordu.

Bir diplomatın hikayesi haftanın sonunda böylece kapandı. Şimdi Sarperler yol hazırlığıyla meşguldürler. Dışişleri Bakanı, Referandumu . müteakip İstanbul a gidecektir. Seyahatini neden Referandumdan sonraya bıraktığını soranlara da şöyle demektedir:

Devlet Başkanlığı

Menzil-i maksuda doğru

Bitirdigimiz haftanın, ortalarında bir gün, bir "İhtilâlin başı" ile bir gazeteci arasında Başbakanlıkta, bir basın, toplantısında cereyan eden konuşmaya sabit olanlar Türk İnkılâp Hareketine bir tek isim verilebileceğine bir defa daha inandılar: Kadife elli İhtilâl!

Konu, gazeteci tarafından açıldı. A. P. den bahsediliyordu. Siyasi meşrebi malûm olan ve basın toplantılarının gülü diye bilinen bir "politiko - gazeteci", M. B. K. üyelerinin orada burada Anayasaya Hayır demenin vatana hiyanet sayılacağı yolunda sözler sarf etmelerinden dert yanarak "Paşam, vatandaşı bu kadar ağır bir şaibe altında bırakmak doğru mu?" diye sormuştu. Gürsel, Anayasayla ilgili propaganda yasağının başladığını bildirerek "Referandum hakkında konuşmak yok!" demiş, sonra, biraz kızgın ılâve etmişti:

"— Bırakın şu memlekette herkes dilediği gibi konuşsun, herkes düşündüğünü söyleyebilsin.. Ürkecek ne var, korkacak ne var?"

İşte, "politiko" olmayan gazeteciyi tahrik eden hâdise bu oldu. "Politiko-gazeteci"nin çıkışı, basın toplantısına katılan gerçek gazetecilerden hiç birini memnun etmemişti. Gazeteci, belki de bu hissin tesiri altında A.P. nin marifetlerine temas etti ve "İhtilâlin başı"na şöyle dedi:

"—Her yerde b|r eski kuyruk bulup idare heyetlerinin başına geçiriyorlar. Bunlara askerce bir' dur denmezse, daha da azıtırlar."

Gürsel birden sustu ve uzun uzun düşündü. Belli ki, bir karar arefesindeydi. Son derece meyus bir ifadeyle, ağır ağır:

' "—Vatandaş anlar!" dedi.

Bu, 27 Mayıs hareketinin demokratik mahiyetinin bir ihtilâlin dahi ellerini, kollarım, gerektiğinde bağlayabilecek derecede kuvvetli olduğunun ifadesiydi. Devlet Başkam, A.P.-nin başındaki zatla onun peşine düşen masum vatandaşlardan gayrı kimsenin bu partinin kötü bir yolda Bulunduğunu görmezlik etmediğine işaret etti, sonra dedi ki:

"—Vatandaş bu kötü gidişin ve yıkıcı faaliyetlerin memleketin nef'ine olmadığım ve bunların peşinden gitmenin temiz bir vatanpervere yakışmayacağını, görebilir. Biz bu yıkıcı faaliyetleri, zarar fiilen sabit oluncaya kadar durdurmağa çalışmayacağız. Bunları vatandaş durdurmalı. Milletimizi buna alıştırmalıyız."

Gürsel, basiretin sesini konuşturuyordu. Zira İhtilâlin kudretli çevrelerinde dahi demokratik oyunun biraz fazla sıkı kaideler içinde oynatılmasının' memleket menfaatine uygun olacağı yolunda samimi, vatanperverane, fakat hatalı bir temayülün bulunmasından endişe ediliyordu.. "Kapatırsın, biter" inancının , kalplerde yer etmesinden ve o yola gidilmesinden korkuluyordu. Halbuki, vatandaşın şuurunun bu gibi tedbirlere asla lüzum bırakmayacağı bir gerçek bulunuyordu ve seçimlerde böyle gayretlerin üç, dört at boyu geride kalacağı hususunda zerrece şüphe yoktu. Hal bu iken tahdit yolunu açmak, bazı ambargolar koymak "düşmanın oyunu"na kapılmak demek olacaktı. "İhtilâlin başı", bu endişeleri,

ifade ettiği açık müsamaha niyetiyle dağıttı ve her teşekkülün, kozunu, tam bir serbestlik içinde seçim günü paylaşacağını belirtti.

Bitirdiğimiz haftanın sonlarında yapılan basın toplantısının en alaka çekici açıklaması da bu oldu.

Randevuya sadakat

O gün uzun boylu, iri yapılı, babacan tavırlı adam büyük salonun kapısında göründüğü zaman saatler tamı tamına 10'u gösteriyordu. Salonun tam ortasındaki camlı, uzun masanın etrafında oturan genç adamlar ayağa kalktılar ve gözlerini' kapıya çevirdiler. Salondaki hararet dayanılmaz derecede artmıştı. Babacan tavırlı adam ağır ağıp ilerlerdi ve kendisini ayakta bekleyen genç adam lara mütebessim bir nazar atfederek:

"-Günaydın arkadaşlar!" dedi.

Sesinde bir canlılık, yüzünde belirli neşe ifadesi vardı. Genç adamlar hep bîrden:

"—Sagolun!" diye karşılık verdiler.

Babacan tavırlı adam devam et» ti:

"—Allah mevcudunuzu arttırsın."

Sonra ağır fakat emin adımlarla, masanın baş köşesindeki yüksek arkalıklı koltuğa doğru ilerledi ve baş yaverinin yardımıyla, oturdu. Ayakta bekleyen genç adamlar da olurdular ve kalemlerini hazırladılar. Birden ortalığı bir faaliyet aldı ve flâşlar parlamağa bağladı. Foto muhabirlerine güdoğmuştu.

Hadise geçn haftanın iinde, perşebe günü Başbakanlık binasının üst katında bulunan Bakanlar Kurulu Toplantı Salonunda cereyan ediyordu. O gün, daha evvelden tespit edildiği üzere. Devlet ve Hükümet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel, Referandum arefesinde basınla sohbet toplantısı yapacak ve umumi efkârı basın yoluyla tenvir edecekti. Nitekim, saatlerin tam 10'u gösterdiği sırada Bakanlar Kurulu Toplantı Salonunun kapısında görünen babacan adam da, Cemal Gürselden başkası değildi. Açık gri bir elbise giymişti. Kahverengi kravatı her zamanki gibi üçgen bağlanmıştı. Sağına, Basın Yayın Umum Müdürü Bekir Tunay oturdu. Soluna ise M.B.K. üyesi ve Devlet Bakanı Sıtkı Ulay yerleşti, Tam arkasında da yakışıklı bir deniy teğmeni bulunmaktaydı. Devlet ve Hükümet Başkanı Orgeneral Cemal Gürselin basınla sohbet toplantısı işte bu dekor içinde başlamış oldu.

Babacan Orgeneral, gene gazetecileri sevgiyle süzdü ve:

"—Sualleriniz varsa, buyrun, sorun" dedi

Fakat, flâşların hummalı faaliyeti bir türlü bitmiyordu, öyle ki, koltukların üzerinde türlü cambazlık numaraları yaparak Başkanın pozlarını yakalamağa çalışan muhabirler, Sıtkı Ulayın ikazını bile duyamadıla r. Ulay, işitilebilecek bir sesle:

""-Arkadaşlar bitirsinler de.." dedi.

Foto muhabirlerini pek yakından tanıyan Başkan:

"—Onlar bitirirler mi hiç?" diye gülümsedi.

Sonra, masanın etrafında ter döken gazetecilere:

"—Siz suallerinizi hazırladınız mı?" diye sordu ve foto muhabirlerine döndü:

"—Artık yeter zannediyorum" dedi.

Birden salonu bir sükut dalgası kaplad.

Gürsel sağ kolunu kaşıdı ve elini şakağına koyarak mütebessim bir çehre ile beklemeğe koyuldu. Bekleyiş uzun sürmedi. Zira bir kadın kazeteci hemen suali yapıştırdı:

Başkan Gürsel basın toplantısında

Cevabı *veren değil, suali soran terledi*

"—Efendim, Selim Sarperin istifası hikayesiyle ilgili bir açıklama yapmıyacak mısınız?"

Gürsel suali dikkatle ve gülerek dinledi, sonra ağır ağır konuşmağa başladı. Başkanın ilk sözleri:

"— Sarper istifasını geri aldı" oldu.

Meselenin gerekçesini de şöyle izah etti.

"—Sarper, benim kendisi hakkındaki itimadımın sarsıldığını zannederek istifa etmişti. İtimadımın sarsılmadığını anlayınca vazgeçti. Mesele bundan ibarettir."

Fakat mesele bir defa Bakanlar Kuruluna intikal etmişti ya.. Başka bir gazeteci hemen başka bir sualle arkadaşını destekledi:

"—Acaba, .Bakanlar Kurulunda başka bir değişiklik olacak mı?

Gürsel belli ki bu suali bekliyordu. Derhal cevaplandırdı:

"—Şimdilik bir değişiklik yok. İlerisini Allah bilir. Fevkalâde bir hal olmazsa, evvelden de ifade ettiğim gibi, biz bu kabine ile seçimlere gitmek niyetindeyiz."

Gene bir sessizlik oldu. Anlaşılan gazeteciler, salondaki boğucu sıcaktan pek perişanlamışlardı, sual soracak halleri kalmamıştı. Masanın sol ucunda oturan, bir muhabir,bir rivayeti sual konusu yaparak Başkana takdim etti. Sual, Yassıada Duruşmalarıyla ilgiliydi. Muhabirin işittiğine göre, Yassıadada bazı kararlar alınmıştı ve bunlar M.B.K. nden geçtikten sonra tekrar Yassıadaya gönderilmişti, infaz bekliyordu. Başkan bu suali kaşlarım hafifçe çatarak dinledi ve tek kelimeyle cevabını verdi:

"—Yalan!"

Bu defa başka muhabirler de Yassıadayı bahis konusu ettiler. Bir muhabir, M.B.K. üyesi Sami Küçükün bir beyanatım ele alarak:

"—Paşam, Yassıadada verilen İdam kararları aynen tatbik edilecekmiş, doğru mu?" şeklinde bir sual sordu.

Başkan bu suali de ayni soğukkanlılıkla cevaplandırdı. Böyle bir şey olamazdı. Bu tip beyanlar, hukuk nizamım zedelerdi.

Gürsel devamla:

"—Hem bunu bana değil, beyanatı veren zata sorsanız daha iyi edersiniz" dedi.

Fakat cam biraz sıkılmışa benziyordu. Nitekim, bunu:

"—Hiç kimsenin bu kabil beyanatlar vermeğe hakkı yoktur. Bu gibi meselelerde evvelden fikir beyan etmek, hukuk düzenini zedeler" sözleriyle ifade etti.

Gürsel konuşuyor
Tatlı. sözler

Yılan hikâyesi

Bu arada sevimli bir kadın muhabir, günlerdir üzerinde kafa yorduğu, fakat bir türlü içinden çıkamadığı bir meseleye temas etmek üzere:

"—Paşam" diye söze **başladı.**

Gürsel, başım sesin geldiği tarafa çevirdi ve muhatabına kulak verdi. Kadın muhabir devam etti:

"—Selim Sarper meselesinin üzerini örten sır perdesini kaldırdınız. Bir de su Cemal Madanoğlu meselesini aydınlatın."

Gürsel gevrek bir kahkaha attıktan sonra konuşmağa başladı:

"—İşin içinde bir sır falan yok, canım. Madanoğlu izinliydi. İzni bitti, gelecek."

Bir gazeteci hemen atıldı:.

"—Acaba ne zaman, Paşam?"

Gürsel gene ayni mütebessim ifade ile:

"—Ben, önümüzdeki hafta içinde geleceğini zannediyorum" diye cevap verdi ve önceki sualin cevabına geçti;

"--Ortada sır perdesi yok. Ortada sâdece kızmak var, kızdırmak var. İnsanlar birgün gelir kızgınlıklarını unutur ve normal yola girerler."

Kadın muhabir ellerini sevinçle çırptı ve teşekkür etti. Artık merakı zail olmuştu. Başkan Gürsel sual sormayan gazetecilere, gülerek:

"—Haydin, bekliyorum" dedi.

Bundan cesaret alan bir muhabir, günün meselesini ortaya attı. Mesele, kuyruk avına çıkmış bulunan A.P. ile ilgiliydi. Gazeteci, diğer arkadaşları gibi, bu malûm parti mensuplarının kasaba kasaba dolaşarak Referandum için kırmızı oy dağıttıklarını öğrenmişti. Doğrusu, bundan endişe ediyor ve İhtilâlin Başından bu husustaki fikrini soruyordu. Fakat Başkanın, bu meseleye pek dokunmak istemediği anlaşılıyordu. Nitekim, bir lâtife ile suali geçiştirdi. Belli ki bu meseleyi o da duymuş ve hayli üzülmüştü. Ama, gene de neşesini kaybetmemeğe çalışarak gazeteciyi cevaplandırdı:

"—Referandumla ilgili bir mesele. Kanuna göre bu mevzuda konuşmak yasak. Ben de kanuna uyacak ve bu hususta bir şey söylemiyeceğim."

Temcit pilavı

Herkes, bu toplantıların malûm sualinin ne zaman geleceğini, biraz mütebessim bekliyordu. Nitekim, biraz sonra M.B.K. üyelerinin Referandumla alâkalı demeçlerini beğenmediğini ifade edecek olan "politiko gazeteci", beyaz elbiseleri içinde şöyle bir sallandı ve suali bu defa biraz değişik şekilde sordu. Ancak bunu yaparken, önümüzdeki hayat tara içinde Devlet Başkanlarının nasıl seçileceği, Cumhurbaşkanlığına adaylık koyup koymama diye bir konunun bulunup bulunmadığı hususunda fasla fikir sahibi olmadığım da belli etti. Sual şuydu:

"—Seçimlerde ordudan istifa edip Cumhurbaşkanlığına adaylığıma kovacak mısınız?"

Hemen her toplantıda sorulduğu için suali Başkan yadırgamadı, güldü. Sonra hayli eğlenceli bir muhavere başladı,

"-Ben millete ne vaad ettim? İşim bitince çekileceğim, dedim.-"'

"—Ama efendim, millet sisi istiyor."

"-Ben millete verdiyim sözü tutacağım. Millet isterse; o zaman düşünürüm."

Beyaz elbiseli gazeteci pek memnun olmamıştı. Başkam bir türlü istediği gibi konuşturamıyordu! Üstelik, Başkan sordu:

"—Hem millet, bu arzuyu nasıl izhar edecek?"

Başkan, karşısındakini tanıyor ve ne maksatla sual sorduğunu biliyordu. Gazeteci bu defa başka bir yola girdi:

—Başkanlığa adaylığınızı koymak için M.B.K.nden aynlmıyacak misiz?"

Belli ki üstad, meselenin aslım dahi bilmiyordu. Başkan, bunu açıklamak lüzumunu duydu:

"—Komiteden ayrılmak yok. Komite. Meclis toplanınca zaten Senato halini alacak,"

Sonra da, geçen hafta AKİS'in verdiği bir haberi teyid etti. Senato teşkil edilir edilmez M.B.K. üyeleri askerlikle ilgilerini kesecekler ve si* vil olarak politika hayatının içine gireceklerdi, Böylece ordu, politikanın dışında bırakılmış oluyordu. Başkan, bu husustaki fikrini:

"—Zaten Komite üyelerinin hep» sinin askerlikten ayrılmış olmaları lâzım" sözleriyle özetledi.

Daha ciddi bonolar

Beyaz elbiseli zat cevabını alıp, fasıl böylece kapanınca, gazeteciler daha ciddi konular üzerine eğilmek lüzumunu duydular. Başkandan öğrenmek istedikleri pek çok şey vardı. Bir gazeteci, Dışişlerindeki tâyinlere dokundu ve eski devrin adamlarının tekrar eski vazifelerine atandıklarını duyduğunu ifade etti ve bunun doğru olup olmadıkını sordu, Başkan bu sualle de:

"—Böyle bir şey yok" diye cevap verdi.

Konu» parti liderleriyle yapılacak yuvarlak masa toplantısına dökülmüştü. Bir gazeteci:

"-Parti liderleriyle toplantı yapacak mısınız?" dedi.

Başkan buna da kısa bir cevap vermekle yetindi:

"—Hava müsait olduğu gün..."

Suallerin gene arkası kesilmişti ki. Başkan gülerek yeniden ikazda bulundu:

"—Evet... Demek bitti?"

Sonra, Sıtkı Ulaya döndü ve:

"«—Soracaklar ama, sormuyorlar"' dedi.

Bir muhabir, bu ikazdan cesaret almış-olmalı ki söyle bir sual sordu:

"—Referandumdan sonra bir basın toplantısı yapacak mısınız?"

Gürsel, suali pek beğenmişti. Gazeteciye gülümseyerek baktı ve:

"--Güzel bir hadisedir. Güzel bir hâdiseden sonra daha ferah konuşulur" dedi,

Gazetecilerin gene sesi kısılmıştı. Başkan, Sıtkı Ulaya dönerek:

"—Sormuyorlar, ama ben sebebini biliyorum" dedi.

Ulay ise :

"—Efendim, arkadaşlar hali işbada da. ondan" cevabını verdi.

Başkan gülümsedi:

"—Yok yok, cevap vermek zordur. Zordur ama, sual sormak daha zordur,"

İşte. A.P. meselesi bu sırada ortaya atıldı.

Gürselin eski neşesi pek kalma» mıştı. Anlaşılan, A.P. nam kuyruk partisinin marifetlerine o da kızıyor, fakat şamarın milletten gelmesini bekliyordu, Zaten sabrının kaynağı da bu inançtı.

Gazetecilerin suallerinin arkası gelmişti. Aydınlanmamı bir nokta da kalmamıştı. Gürsel, bir kere daha:

"—Galiba bitti?" diye sordu.

Basın mensupları ayağa kalkmışlardı. Gürsel dinç bir şeklide yerinden doğruldu, basın mensuplarını sevgiyle selâmladı ve:

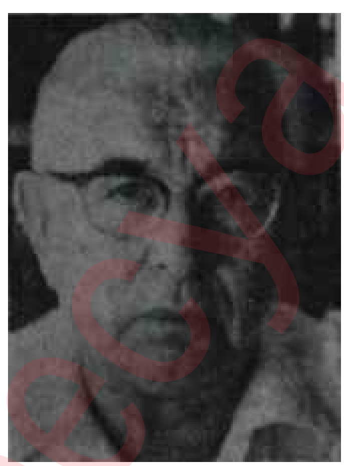
"—Teşekkür ederim" dedi.

Arkasında maiyeti erkânı olduğu halde dış salona çıktı. Saat tam 10.34'dü. Başkanın Referandum arifesinde yaptığı basın toplantısı 34 dakika sürmüştü.

Hem ziyaret hem ticaret!

İsminin başında Ord. prof, sıfatını âlayıvala ile taşıyan Ali Fuat Bavulun yaman bir iş adamı olduğu ve paraya taalluk eden menfaatlerini mükemmelen koruma gibi bir meziyete sahip bulunduğu Koraltuna yazdığı ve AKİS'te yayınlanan meşhur mektubuyla zaten sabittir, Ama üstatadın, Son Havadis gazeteısiııe verip, çömezleri tarafından birinci kayranın tepeninde, dehşetli bir portre ile ve pabuç kadar harflerle neşredilen "demeç"i okunınca meriyetin bu kadarına gülmemek imkansız oluyor.

Ali Fuat Başgilin demeci,

Ali Fuat Başgil

tamamı tamamına 22 satırdır, İşte, bu müthiş demecin gazetede, gene tamamı tamamına 11 satır tutan ilk yarısı:

"— *Üç dört gün için dinlenmek üzere Erdeğe gitmiştim. Hususi bir şirket tarafından açılan büyük ve modern Tufan Otelinde misafir kaldım. Şirket ortaklarından Turgut Beyin idaresindeki otel doğrusu pek temiz, rahat bir otel, Hele önünüzdeki deniz manzaralarına hiç doyulmuyor. Çok memnun ve dinlenmiş olarak döndüm."*

Aman üstad, hazır elin değmişken ilave edivereydin ya:

"— Cuma, pazar ince saz; sair günler hokkabaz! Dışardan meşruhat getirilmemesl rica olunur.. Fiyatlarımız tenzilâtlıdır!"

M.B.K.

Uzun süren tatil

Bitirdiğimiz haftanın ikinci yansında, perşembe günü, 47 69 82 numaralı telefon, gene İstanbulda zili en çok çalan telefon oldu. Devlet ve Hükümet Başkanı Gürsel bir basın toplantısı yapmış, kendine göre müstafi, ancak resmen izinli MB.K. üysi Korgeneral Cemal Madanoğlu hakkında sorulan bir suali cevaplandırmıştı, Milli İnkılabın babacan liderine göre Madanoğlunun izni bitmişti ve gelecek hafta İstanbulda Ankaraya, dönecekti. Üstelik, Madanoğluyla ilgili bir sır perdesi de yoktu.

Ferahlık verici haberin Ankaradan İstanbula ulaşması tabiatiyle uzun sürmedi. İstanbul gazetelerinin çilekeş siyasi muhabirleri sevinçle telefona sarılarak, artık ezberledikleri

47 69 82 numarayı .çevirdiler. Madanoğlunun Nişantaşında, Vali Konağının tam arkasına isabet eden Tak Apartmanındaki dairesinin telefonu öğleden itibaren devamlı olarak çalmağa başladı. Siyasi muhabirler, fazlasıyla. sevdikleri mert askerin neleri söyliyeceğini merak ediyorlardı. Fakat heyhat, 47 69 82 numara, umumiyetle olduğu gibi, kapı-duvar kesilmiş cevap vermiyordu. "Gel keyfim" yapımış olan üç yıldızlı General, sent mûtadı veçhile evi Ulviye Madanoğlunu ve yaz münasebetiyle 30 liraya traş ettirdiği Terrier cinai şirin köpeğini yanına almış, sabahın erken saatlerinde Fenerbahçe, Florya. neresi rastgelirse deniz kenarına koşmuştu. Zaten Madanoğlu, zamanının büyük bir kısmını evinde değil, eş, dost veya akraba ziyaretlerinde geçiriyor ve bol bol da yatıya kalıyordu Madanoğlu Ankara Merkez ve Örfi İdare Kumandanlığı ile M.B. K, nden çekildikten sonra İstanbula ilk geldiğinde "Bıkıncaya kadar istirahat edeceğim" demişti. Fakat 54 yazındaki Korgeneral tatilini sürdürüp götürmektedir ve gezip tozmaktan pek bıkacağa benzememektedir. "Kuyruğumu salıverin artık" ricası üzerine siyasi muhabirler de toksözlü Korgenerali takipten vazgeçmişler ve kendisini rahat bırakmışlardır. Zaten Madanoglu son günlerde gazetecilerden kaçan, o eski sessiz ve konuşmayan haline yeniden bürünüvermiştir. Üstelik gazeteciler de. alacaklarını zaten koparıp almıglar, hadisenin kaymağını aıyırmışlardır.

siyasi muhabirleri, istemiyerek te olsa, tekrar Madanoğlunun yakasına yapışmağa bitirdiğimiz hafta hâdiseler zorladı. Ancak, telefonla da olsa, Madanoğluyla görüşmek fırsatını tek gazeteci yakalıyabildi Saatler aşağı yukarı 16'yı gösteriyordu ve Korgeneral birkaç misafiriyle birlikte tesadüfen üçüncü kat altıncı dairedeki evine uğramıştı, İstabulun gündelik gazetelerinin başlıcalarındân birinin siyasi muhabiri, temas sağlamanın heyecanı içinde Madan oğlunun, heybetli Orgeneralin kendisi hakkında söylediklerinden henüz habersiz olduğunu öğrendi. Zaten şansının yaver gitmesinin sebebi de bundan başka birşey değildi. Gürselin sözlerinin kendisiyle alakalı kısımlarını okuduktan sonra aldığı cevap ümitlerini şiddetle rüzgara tutulan bir duman gibi dağıttı, Madanoğlu:

"-Tok böyle şey çanım!" diyordu

Tam bir sükutu hayale uğrayan siyasi muhabir dayattı:

"—Aman Paşam, bunları Devlet ve Hükümet Başkanı söylemiş."

"—Onu bilmem artık."

"—Peki, ne yazalım?"

"—Vallahi, hiçbir şey yazmasan daha iyi olur. Zaten bana sual sormazsanız, ben de konuşmam. Bak. sana söyliyeyim: Gürsel Paşa emir virir, bir-iki gün için Ankaraya gider ve tekrar İstanbula gelirim. Ama, M.B.K. ne dönmem! A KİS'in yazdıkları doğru. Gürsel Paşa ile aramızda zerre miktarı görüş ayrılığı yoktur. AKİS'in yazdığı gibi dersin."

Siyasi muhabirin, üç yıldızlı Generali öyle çabucak ve kolaylıkla bırakmağa niyeti yoktu. Devlet ve Hükümet Başkanı, "Madanoğlunun izni bitti, gelecek hafta Ankaraya gelecek" şeklinde konuşmuştu. Okuyucu, "Gazetecilerde hiç akıl yok mu? Madanoğlu İstanbulda. Neden ona diyeceklerini sormadılar?" diye düşünür ve muaheze ederdi. İyi kalpli Madanoğlu yumuşadı ve davudi seciyle şikâyete başladı:

"—Yahu, Gürsel Paşa neden söyledi bunları T Onu kırmadan ve müşkül duruma sokmadan ne diyebilirim?"

Siyasi muhabir, tecrübelerine dayanarak fikir vermeğe çalıştı:

"—Ankaraya dönmeğe. henüz hazırlıklı değilim, deyiniz."

Madanoğlu formülü beğendi:

"—Güzel! Öyle yazarsın. Yakut o henüz'ü çıkar, lüzumu yok Sonra, Ankaraya dönmeyi düşünmediğimi yazarsın veya Kararımın doğru olduğuna hâlâ inandığımı belirtirsin."

Madanoğlu gittikçe sabırsızlanıyordu. Nihayet mikrotelefonu nezaketle ve şu kelimelerle kapattı:

Cemal Madanoğlu plajda

"AKİS'i okuyun!"

Çang do Yung

Kuvvetli Adamın Sonu

Türk İnkılâp Hareketinin göze çarpan bir hususiyetinin, ilk günden itibaren bir Kuvvetli Adam etrafında değil, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin etrafında düğümlenmesi olduğu daha geçen hafta bu mecmuada bir defa daha belirtilmiştir. Türk İnkılâp Hareketine, her şeyden fazla bu vasfı bugünkü istikametini vermiş ve onu başka askeri darbelerden ayırmıştır. Zaten bizim İhtilâlimizin gelişme tarzıma yabancı memleketlerde pek büyük hayretle karşılanmasının ve âdeta inanılmaz sayılmasının sebebi de budur. Bir Kuvvetli Adam etrafında düğümlenen askerî darbelerin Demokrasiye en sonda sırt çevirdikleri, zaten Kuvvetli Adamların, kuvvet ve memleket ordusunun milliliği nisbetinde birbirlerini takip ettikleri görülmektedir. Bir adam elinde kudret tuttu mu, o mevkiye en iyi niyetlerle dahi gelse, orada kalmasına "milli lüzum", "milli menfaat" olduğu zehabına mutlaka etrafı ve bundan çıkar umanlar tarafından kaptırdmaktadır. O da, en sonda, kendisinin memleket için bir "semavi lütuf" sayılması gerektiğine inanarak hoşlandığı, ısındığı yerini Vermemek için elinden geleni yapmaktadır*. Tabii, kudreti derecesinde..

Bunun son misali, bizim İnkılâp hareketimizle bir ara âdeta Siyamlı Kardeşler benzerliği göstermiş olan Korede tekrarlanmıştır. Askeri Hükümet darbesini General Çang do Yung yapmış ve ilk gün çalımla Başbakanlık makamına geçip oturmuştur. Ancak Çan do Yungun, ihtilâlin Kuvvetli Adamı olmadığı kısa zamanda ortaya çıkmıştır. İhtilâl ekibinden bir başka asker, General Pak çon Hi bir gün Çang do Yungu tevkif ettirivermişür. Hem de, jandarmalar vasıtasıyla.. Çang do Yung nezaret altında Başbakanlığa götürülmüş, orada Millî Konsey Başkanlığından ve Başbakanlıktan istifa ettiğine dair önüne sürülen kâğıtları imzalamıştır.

Şimdi Korede Millî Konsey Başkam, General Pak çon Hidir. Yeni Kuvvetli Adam, yakın dostu olan bir başka Generali, Spang çan Hoyu Başbakanlığa getirmiştir. Bu değişiklikler sonunda Kore sükûn ve huzura mı kavuşmuştur? Ne gezer? Yarın General Spang çan Honun General Pak çon Hiyi tevkif ettirmeyeceği veya Albay San şan Şonun çıkarak bütün generalleri işbaşından uzaklaştırmayacağı garanti değildir. Bilâkis, bu ihtimaller son derece kuvvetlidir, zira Kore ordusunda elinde en fazla kuvvet tutan veya tuttuğunu zanneden kimse iktidar mevkiine atlamak için bu kuvvetleri kullanmaktan çekinmemektedir. Bu kuvvetler de, o gayeyle kullanılmaya rıza göstermektedirler. Elbette ki sebep, Kore devleti gibi Kore ordusunun da, takdir edilecek cengâver vasıflarına rağmen bir ananeye sahip bulunmamasıdır.

Kuvvetli Adamsız Türk İnkılâp Hareketinin fazileti ve teşkil ettiği mükemmel örnek her gün bir defa daha ortaya çıkmaktadır.

"—Bu kadarı yeter **artık.** Ne yazarsan yaz. İçerde misafirlerim var, bekliyorlar, ayıp olacak; Haydi güle güle..."

Daha sonra 47 69 82 numarayı çevirenler, teni güneş banyosundan iyice kararan Madanoğlunun evde olmadığını, dışarı çıktığını munis ve yaşlı bir erkek sesinden öğrendiler. Ancak saatlerin 21'i gösterdiği bir sırada. gene aynı munis ve yaşlı erkek sesi, Madanoğlunun bir ara gelip dışarı çıktığını söyledi ve isteklerinin ne olduğunu sordu. Siyasi muhabirler maksatlarım izah edince, şu cevabı aldılar:

"—Gazeteciler hep aynı maksatla Paşayı aradılar. Ben de kendisine naklettim. O da gitmeden bir not yazıp bıraktı. İsteyen olursa, **okuyup** yazdırırsın, dedi. Arzu ederseniz ben okuyayım, siz yazın."

Siyasi muhabirlerden müsbet cevap alan ve kendini Madanoğlunun "yakın bir akrabası" olarak tanıtan munis ve yaşlı sesin sahibinin dikte ettirdiği not aynen şöyleydi:

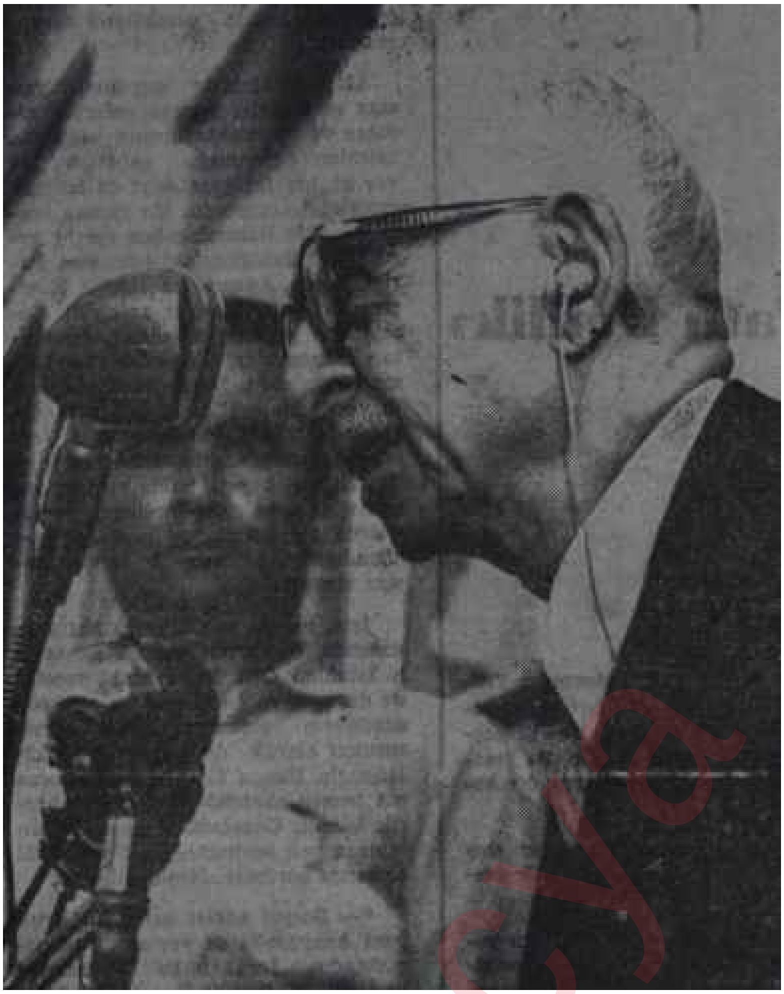
"Devlet ve Hükümet Başkam Gürsel, M.B.K. ne dönmek üzerindeki düşüncemi bilmektedir. M.B.K. dışında. Başkomutan olarak emirlerini yapmakla mükellefim. Biteviye belirttiğim gibi, kendileriyle hiç ama hiçbir hususta en küçük bir düşünce ayrılığım yoktur."

C.H.P.

Kurultaya giderken..

Bitirdiğimiz haftanın sonlarında başkentten İstanbul C. H. P. teşkilâtına gelen bir haber, Boğaziçi sahillerinde bir süredir bilinmekte olan kılıçların ele alınmasına yol açtı. Genel Sekreterlikten düştükten sonra İstanbulda icra-i lûbiyât eden Kasım Gülekin karıştırdığı teşkilâtın heyecanlanmasına yol açan haber şudur: İstanbul il Kongresi 12 ve 13 Ağustos tarihinde yapılacaktır Kongreye Genel Başkan İsmet İnönü de gelecek ve seçimler öncesinin ilk önemli nutuklarından birini verecektir.

İstanbulda ilçe kongrelerinin tamamlanmak üzere bulunması, ü kongresinin tarihinin tesbiti zaruretini zaten ortaya çıkarmış bulunuyordu. Merkez İdare Kurulu bitirdiğimiz hafta içinde, bilhassa İnönünün Istanbuldan dönüşünü takiben sık sık toplanmış ve bazı kongre tarihleri üzerinde mutabık kalmıştır. İl kongreleri Ağustosun ilk yarısında tamamlanacağına göre, Kurultayın aynı ayın ikinci yarısı içinde yapılacağı ortaya çıkmaktadır. İl kongrelerinde daha da keskin hal alacak kılıçlar, Kurultayda son faaliyetlerini gösterecekler ve bütün hesaplar gö-

İnönü C.H.P. mitinginde konuşurken
Kaynayan kazanın kepçesi

rüldükten sonra bunlar kardeşler arasında değil, ancak seçim mücadelesindeki rakipler aleyhinde kullanılmaya başlanacaktır. Kurultaydan sonra C.H.P. içinde tam bir disiplinin hüküm sürdürülmesi ve tek çatlak sese dahi müsaade edilmemesi eski partinin bugünkü liderler takımının kat'i kararıdır.

Genel Sekreterlik savaşı

Ancak, Kasım Güleke yakın çevrelerden sızan haberlere ve eski Genel Sekreterin paçaları sıvayarak giriştiği son tozkoparan faaliyet neticesi elde ettiği neticelere göre Kurultayda bir Genel Sekreterlik mücadelesi yapılmayacaktır. Zira Gülek, prestij sahibi İsmail Rüştü Aksalın kargısında şansını deneme cüretini dahi gösteremeyecektir. Bunun sebebi, kongrelerde evvelden peylediği bir kaç kişinin sırtında arz-ı endam edip alkışlanan ve ismi etrafında propagandayı herkesten iyi bilen eski Genel Sekreterli), işin oya dökülmesine tahammül edecek hali bulunmamasıdır. Zira itinayla sürülen yaldız, ilk çatışmada dökülecek ve Kasım Gülekin gerçek kuvveti ortaya çıkarak bütün efsaneler sönecektir. Kaşım Gülekin kurmay heyeti, eski Genel Sekreterin böyle bir ihtiyatsızlık yapmasının şiddetle aleyhindedir ve zaten Gülek de durumunu mükemmelen bildiğinden bu temayüle katılmaktadır.

Gülekçiler, bir ara İstanbul i1 başkanlığına da göz dikmişlerdir. Ancak ilçe kongrelerinden i1 kongresine seçilen delegelerin pek büyük bir ekseriyetinin kendileri aleyhinde bilinen kimselerden müteşekkil olması bu iştihayı kursaklarda bırakmıştır tı kongresinde, Sohtorik ekibinin oyları, Gülekin ise alkışları toplayacağı Adeta aşık bulunmaktadır. Bu **yüzden Gülek, parti içindeki "serbest hatip" durumunu daha bir «tire muhafaza etmeyi tercih etmekte ve her hangi bir kuvvet denemesine girişmeksizin kaçak güreşmeyi daha istifadeli bulmaktadır.**

Ağustos sonlarında yapılacak Kurultayda, Genel Başkanlık gibi Genel Sekreterliğe de ciddi bir rakibin çıkmayacağı anlaşılmaktadır. İsmail Rüştü Aksal, yarınki C.H.P. iktidarının tek Başbakan adayı olarak kabul edildiğinden ve Genel Sekreterlik mevkiini, talihsiz bazı rahatsızlıklara rağmen doldurmuş sayıldığından oyları toplamakta hiç bir güçlük çekmeyecektir. Güleki, karşısına çıktığı takdirde silindir gibi ezivereceğinin muhakkak olması Gülekofilleri başka taktikler denemeye itmektedir. En kuvvetli ihtimal, ikinci sınıf bir Gülekofilin Genel Sekreter adayı olarak İsmail Rüştü Aksalın karşısına çıkarılmam ve bir prestij yıpratması denemesine girişilmesidir.

Ancak bunun Aksalın mı, yoksa Gülekin mi prestijini yok edeceği hususunda Gülek kampında henüz fikir ittifakı bulunmadığından Kurultayda eski Genel Sekreterin sâdece alkış avına çıkarak feragat, hizmet, vefa edebiyatı üzerinde variasyonlar yapmadı da muhtemeldir.

Gazeteciler

Sevindiren tahliye

Orta boylu, ince yapılı adamla, topaç gibi ve sempatik adam, Balmumcu Garnizonunun **kapısı** önüne çıktıklarında saat **tam** 10'u gösteriyordu. **İki** kader arkadaşı birbirlerine gülümsediler ve sonra pırıl pırıl güneş altında yürümeğe başladılar. Günlerden cumartesiydi. **İki** orta yaşlı adam, tam 80 günlük bir ayrılıktan sonra hürriyetlerine kavuşuyorlardı. Sevinçli pir şekilde vedalaştılar ve hemen buldukları birer vasıtaya atlıyarak hareket ettiler. Topaç gibi adamın adı Aziz Nesin, arkadaşınınki ise İhsan Ada idi. Her ikisi de komünizm propagandası yapmak ve yaptırtmak isnadı ile örfi İdare tarafından tevkif edilip Balmumcu özel Garnizonuna gönderilmişlerdi.

Tanin gazetesinin eski fıkra yazarıyla **eski** Umumi Neşriyat Müdürünün, tahliye haberi Bâbıâlide öğleye yakın duyuldu ve memnuniyet yarattı. Ortada bir suç olabilirdi ama, bir fikir suçlusunun, hele bir gazetecinin kesinleşmiş mahkeme kararı olmaksızın hapsedilmesi pek iç açıcı

olmamıştı. Nitekim AKİS bu konuya o zamanlar temas ederek, iki gazetecinin gayrimevkuf olarak muhakeme edilmelerinin gerektiğini savunmuştu.

Haber Bâbıâllde duyulur duyulmaz muhabirler hemen seferber oldular ve meslektaşlarının başlarına gelenleri öğrenmeğe çalıştılar. Ne var ki, her iki gazeteciyi de bulmak mümkün olmuyordu. Bir zaman sonra, Nesinin Balmumcudan ayrılır ayrılmaz Cağaloğlundaki bürosuna gittiği, İhsan Adanın ise soluğu Esentepedeki evinde aldığı anlaşıldı. Gazeteciler paçaları, sıvadılar, telefonları çalıştırdılar. İlk yakaladıkları Aziz Nesin oldu. Nesin meslektaşlarını neşeli bir şekilde karşıladı ve durumu izah etti. Profesör Naci Şensoy başkanlığında toplanan beş kişilik bilirkişi heyeti, bahis konusu yasıları bir kere daha incelemiş ve yazılarda bir komünizm propagandası olmadığını bildiren bir rapor tanzim etmişti.

İşte, geride bıraktığımız haftanın sonunda, cumartesi günü 2 numaralı İstanbul Örfi İdare Mahkemesinde duruşmaya başlanmış ve neticede sanıkların muhakemelerinin gayrimevkuf olarak devamı karara bağlanmıştı. Bunun üzerine de duruşmanın hemen akabinde İki sanık salıverilmişlerdi. Gazeteciler meseleyi anlayınca pek sevindiler ve Nesine ihtisaslarını sordular. Nesin gülerek:

"— Sosyal adalet kelimesi artık yeni Anayasada da yer almış bulunmaktadır. İnşallah bu kavramlar yerleşir de, insanlar sosyal adalet kelimesini rahatlıkla kullanabilirler" dedi.

Fakat çok yorgundu, daha fazla konuşmadı. Bu sırada bir başka grup Adayı kıstırmıştı. Fakat Taninin eski Umumi Neşriyat Müdürü çok az konuştu ve sâdece:

"— Her şey gelir geçer" dedi.

Basın câmiasındaki memnuniyet, iki meslektaşın hürriyetlerine kavuşmasından ileri geliyordu. Yoksa, sosyal adalet kelimelerini kullanmak, Aziz Nesinin iddiasının aksine, Türkiyede zaten suç değildi. Suç olan, mevcut olmayan bolşevik adaletinin propagandasını yapmaktı ve iki kafadar sosyal adalet değil, bolşevik adaleti istediklerinden dolayı töhmet altında bırakılmışlardı. Sosyal adalet Türkiyede aklı başında herkesin idealidir. Bolşevik adaleti ise, bir kaç sapığın arzusudur. Hâdisenin memnunluk uyandıran tarafı adalet son sözünü söylemeden fikir suçlularının kilit altında tutulmaları usûlüne son verilmesidir.

Tatlı Delilik

Ahmet Emin Yalman

Frenklerin sempati ifade eden bir tâbiri vardır: "Folie douce = Tatlı delilik". İnsan, Ahmet Emin Yalmanın yazıtlarını okurken bu tâbiri hatırlamazhk edemiyor. Üstadın, meslek olarak gazeteciliği seçmiş olması Katolik kilisesi için pek büyük bir kayıp olmalı. Bu "manie"si ile Yalman, günah çıkartmada üstüne adam bulunmayan bir katolik papaz'ı olurdu.

Üstad şu anda, karsısına bir kaç "günahkâr" almış bulunuyor. Onları zorluyor da, zorluyor. Günah çıkartın, diye! Ali Fuat Başgile sesleniyor;

"— Sorarım size, Sayın Ali Fuad Başgil, tövbe etmenin, doğru yolu tutmanın, şöhret ve başarı yolundaki her türlü arzu ve meyillerinizin gerçekleşmesi imkânını o istikamette aramanın, dürüst münevverlerin ve anlayışlı vatandaşların saygısına lâyık bir hâle gelmeğe çalışmanın zamanı gelmemiş midir? Milletimiz, tövbe eden, doğru yolu taze bir imanla seçen adamlardan hoşlanır ve geçmişteki hatâları cömertçe affeder. Bu gerçeklerin karşısında sizi kendi vicdanınızın huzurunda nefis muhasebesine çağırıyorum, sayın Başgil.."

Arkadan, Bölükcbaşıyı huzurunda, diz çökertiyor:

"— Buna aklanmayınız, sayın Bölükbaşı... Türk milletinin **akla** karayı birbirinden ayıracak bir olgunlukta olduğuna inananlar, milletin neticede mutlaka doğru yolu seçeceğine iman edenler daima haklı çıkmışlardır. Şer ve hayır kuvvetlerinin ayrıldığı bu dakikada şer tara*, fında görünmekten hazer ediniz. Böyle bir gidiş, size de etrafınızdaki şahsiyet sahibi insanlara da ve saflarınızdaki genç hukukçulara da yakışmaz."

Sonra, geliyor sıra Nihat Erime:

"— Hatâlarınızı tamir etmeniz mutlaka lâzımdır. Tamirin de yolu, hatâ ettiğinizi, ayağınızın kaydığım, buna üzüntü duyduğunuzu safvetle **itiraf** etmeniz, böylece size, 1950'den evvelki Nihat Erim hâline tekrar geldiğiniz kanaatini hepimize vermenizdir.

Bir zamanlar çok yakın ve samimî **olan** dostluğumuz hesabına sizden rica ediyorum, Nihat Erim bey; Hatânızı açık kalble tamir etmekten çekinmeyin. Hatânızı itiraf etmek ve milletten af dilemek sizi küçültmez, yükseltir."

Tam, Papa olacak adam ama, işte kader onu, gerçek istidatların körletecek bir sahaya sürüklemiş. Şu dünyada, ne kıymetler kayboluyor, değil mi?*

YASSIADA DURUŞMALARI

Duruşmalar

Uzun lâfın kısası

Bitirdiğimiz haftanın sonlarında birgün Yassıadanın tarihi duruşma salonunda, Anayasayı İhlâl Dâvasının beşyüze yakın sanığının tevsi-i tahkikat talepleri Divan tarafından incelendikten sonra, yükselen ses, muhakkak ki umumi efkârın sesi oldu. Zira, Yüksek Adalet Divanı Başkanı Başol, sanıkların tevsi-i tahkikat taleplerinin pek sudan sebeplere dayandığım anlamıştı. Kendisine has tavrı ile önündeki mikrofona doğru eğilerek, sinirli bir sesle:

"— Siz dâvayı mahşere kadar uzatmak istiyorsunuz" dedi.

Divan Başsavcısının talebi üzerine, sanıkların tevsi-i tahkikat talepleri reddedildi. Böylece, "duruşmalar en kısa zamanda neticelenecektir" kanaati, o günkü duruşmada, Başolun sözleriyle daha da sağlamlaşmış oldu.

Tahmin edildiği gibi, Yassıada duruşmaları en geç temmuz ayı sonunda neticelenecektir. Bu arada tarihi duruşma salonu hayli heyecanlı hâdiselere sahne olacaktır. Muhtemelen önümüzdeki haftanın başında Başsavcı Altay Egeselin mütaleasını okumasından sonra sanıkların ve avukatlarının savunma faslı başlıyacaktır. Savunmalar muhtemelen bir kaç kısımda yapılacaktır. Avukatlar savunmalarım evvelâ Anayasanın ihlâl edilmediği, keyfiyeti üzerine bina edecekler ve tabii bu arada da Meclisten çıkan kanunların Anayasaya aykırı olmadıkları tezini savunacaklardır. Bundan sonra ileri sürülecek iddia ise milletvekillerinin verdikleri reylerden mesul olamıyacakları iddiası olacaktır. En sonda da, milletvekillerinin şahsî tutum ve durumları bakımından müdafaaları gelecektir. Bütün bunlar, Başolun her vesileyle ifade ettiği gibi, kısa ve özlü olacak ve Divan meşgul edilmiyecektir.

Geçen haftanın içinde menzil-i maksuda doğru atılan bu son adım pek çok yürekte ferahlık uyandırdı ve duruşmaların bir an evvel biteceği kanaati perçinleşti.

Pahalı tanık

İşte, bitirdiğimiz haftanın başlarında, salı günü dinlenen bir tanıkla neticeye atılan adım belirli bir şekle girdi. Tanık, Divan tarafından sekiz buçuk saat dinlenen ve dramatik konuşmasıyla dinleyicilerin ve radyodaki Yassıada Saatinin meraklı müdavimlerinin ilgisini çeken Hüseyin Nail Kübalıydı. Kübalı bu tanıklık için tâ Amerikadan binlerce lira sarfedilerek getirildiğinden, ifadesi merakla beklenmekteydi. Nitekim Divanın önündeki aydınlatıcı ifade, sarfedilen paralatın boşa gitmediğini gösterdi. Kübalı bir devrin muhasebesini yaptı ve sanıkların yüreğini sık sık hoplattı.

O *gün* hararet, gölgede 20 dereceyi gösterirken Kübalı, Yassıadanın jimnastikhaneden bozma salonuna alındı ve tanık mevkiine geçirildi.

Başol, yerinde hafifçe doğrularak sordu:

"— İsminiz?" .

Tanık cevap verdi:

"— Hüseyin Nail."

Mûtad merasimden sonra yemin faslı başladı. Tanık Kübalının mikrofon başına gelmesiyle evvelâ dinleyicilerde, sonra da sanıklarda bir kıpırdanma görüldü. Zaten Kübalının tanıklığı boyunca sanık sıralarında sık sık homurtular ve diş gıcırtıları eksik olmadı. Kübalı evvelâ bir girizgâh yaparak, tanıklığın mesuliyetli ve o nispette şerefli bir vazife olduğunu belirtti, ardından asıl meseleye geçtitik sözleri:

"— D.P. seçimi kazandıktan sonra ilk yıllardan itibaren demagojiye gitti" oldu.

Sonra da, D.P. nin nasıl bir iktidar psikozu içinde bulunduğunu anlattı. V.C. nin kurulusu, iktisadi refah hikâyeleri, imar, hep hu psikoz içinde pişirilip kotarılmıştı. Kubalı dramatik bir ifadeyle bunları belirttikten sonra iyiniyetin arasında hiç bir şey ifade etmediğini sözlerine ekledi ve Başkandan müsaade isteyerek bir hikâye anlattı. Kübalının hikâyesi pek tuttu Ve sonraki günlerde dillerde dolaşmağa başladı, Bu, bir kurbağa hikayesiydi. Kubalı sözlerine şöyle, başladı:

"— Bir İngiliz hikâyesi vardır. Kurbağaya Devlet Reisliği veya Başbakanlık verilse, ilk yapacağı iş, etrafında bataklıklar meydana getirmektir. O, bunu iyiniyetle yapmaktadır; Fakat iyiniyet kâfi gelmez ki..."

Bu sözler, sanık blokları arasında hiddete sebep oldu. Uğultular ve mırıltılar birbirini takip etti. Kübalı konuşuyordu:

"— Daha sonra din istismarcılığına tâviz yollarına gidildi. Sonra, memlekette uğradığımız buhranların en vahimi, ahlâk buhranı başladı..."

Tanık ifadesinin burasında durakladı. Zira, bir devri yaşamış kimselerin iç ezikliğini duyuyordu. Sonra ellerini önünde kavuşturarak tekrarladı:

"— En vahimi bu. Ahlâk buhranı."

Kübalının bundan sonraki ifadesi artan bir ilgiyle takip edildi ve bir müstebit devrin kirli çamaşırları birer birer ortaya döküldü. İlk sıranın başında oturan Bayar ve Menderes, sık sık göğüs geçerdiler. **Hele bir** ara Menderes yerinden bile doğrulmağa teşebbüs etti. Ne ,var ki nazarları, birkaç metre- ilerisinde oturan Yassıadanın babacan **kumandanı** Tarık Güryaya ilişti *ve* **birden,** Parti Grup toplantılarında değil, Yassıadada bulunduğunu anladı.

Hüseyin Nail Kübalı
Pahalı tanık

Sanıklar konuşuyor

Kubalının ifadesi sona erince sıra sanıklara geldi. Uzun zamandan beri sabırsızlanan sanıkların en acelecisi, D.P. nin filozof bozuntusu, demagog Samet Agaoğlu idi. Agaoğlu, suratında bir yalancı hiddet maskesiyle - mikrofonun önüne geldi ve başını hafifçe sağa-eğip hafif hafif sallayarak söze başladı:

"— Şahit, yıllardır teraküm eden hiddetlerini döktü. Çok gazaplı konuştu. Hukuki bakımdan alınacak neticeleri sarstı" dedi ve birden asabileşerek ilâve etti:

"—Diktaya giderken, midesinden yakalanmış insanlar yoktur, isim söylesin."

Durruşmaların Anatomisi

Serinkanlılık içinde...

İnfaz meselesi, bu hafta girdiğimiz Referandumla Seçim arasındaki devrenin en önemli meselesi ve en çetin imtihanı olarak karşımıza çıkmış bulunuyor. Bu konuda M.B.K. Başkanı Cemal Gürsel ile M.B.K. üyesi Sami Küçük birer fikir söylemişlerdir. (Bk. YURTTA OLUP BİTENLER - "Devlet Başkanlığı") Sami Küçükün demeci, Yassıadadan çıkacak bütün kararların M.B.K. tarafından aynen kabul olunacağı yalandadır. Bunun mânası, son derece açıktır. Yassıadadaki Yüksek Adalet Divanı kim hakkında idam cezası verirse versin ve bunların sayısı ne olursa olsun M.B.K. hiç bir tasarrufta bulunmayacak, şeriatın kestiği parmağın acımayacağı mucip sebebiyle butları tasdik edecektir. Buna mukabil Cemal Gürsel, böyle bir kararın mevcut olmadığım belirtmekte, yani eski vaziyetini muhafaza etmektedir. Bundan bir süre önce İhtilâlin basma, kendisinin infaz taraftarı olmadığı yolundaki söylentiler hatırlatıldığında Gürsel herkesin M.B.K. içinde bir tek oya sahip bulunduğunu, oylar verildikten sonra neticenin ortaya çıkacağını bildirmiştir. Sami Küçükün Komitana bir prensip kararına varıldığını ima eden sözlerine karşı Gürselin takındığı sert tavır mesela üzerinde ciddiyetle düşünüldüğünün delilidir. Mutlak olan, infaz konusunda bugünden bir peşin söz söylenemeyeceğidir. Muhtelif çevrelerde konu tartışılmakta, lehte ve aleyhteki birbiri derecesinde kuvvetli mucip sebeple karşıkarşıya getirilmektedir.

İnfaz meselesinin, toplum hayatımızda, bilhassa uzun vadede tesirler bırakmayacağım sanmak için pek basiretsin olmak lâzımdır. İncelenmesi gereken husus bu tesirlerin hangi yel seçildiği takdirde memleket menfaatine gelişeceğinin tesbitidir. Şüphesiz, yollar seçilirken Yüksek Divanın kararlarının münakaşası bahis konusu edilmeyecektir. İdam kararları verildiği takdirde bunların infaz edilmesi veya edilmemesi hükümlerin doğruluğu, makbullüğü üzerinde tesir icra etmeyecektir. Gerek M.B.K. ve gerekse umumi efkâr, hattâ İfadeleriyle sabit olduğu veçhile bizzat sanıklar Başkan Başol ve arkadaşlarının ciddiyetle tevsi ettikleri adalete kati şekilde bel bağlamışlardır.

İnfaz ile idam hükmünün hukukiliği arasındaki fark, bir karar verilirken mutlaka göz önünde tutulmalıdır. İnfaz, memleketteki şartların takdiridir ve o mahiyetiyle bir politik tasarruftur. Bunun, idam hükmünün hukuki cephesini zedeleyecek tarafı olduğunu iddia etmek kolay değildir. Madem ki M.B.K. idam kararlarının infazını, diğer hükümlerin infazının aksine otomatik halden çıkarmıştır, demek ki tasarrufun bir politik tasarruf olduğu hususundaki kanaate o da iştirak etmektedir. Müebbet hapis cezalarının dahi, memleketin siyasi şartları, kısa veya uzun vadede istikbali üzerinde ciddi tesir yapmayacağı, ancak "geri dönülmez" vasfı itibariyle idamların dikkatle ve sâdece infaz edilip edilmemeleri gerektiği noktasından tahlile tâbi tutulması hukuk ile politikayı kesin çizgiyle birbirinden ayırmaktadır. Bu bakımdan Komitenin, tarihi kararım verirken memleketin şartlarını çok iyi incelemesi ve milletin nabzını başarıyla yoklaması şarttır. Tâ ki Komite, Sami Küçükün belirttiği seklide "Yüksek Divanın her kararı aynen ve otomatik olarak infaz edilecektir" tarzında bir karar alarak bunu açıklasın..

Sami Küçük

Bir tez

Yeni hayat tarzımızın ciddi iki merhalesinden biri, Referandum, şu anda gerimizde kalmış bulunuyor, Önümüzde, tak dönemeç olarak Seçimler var. Yassıada, artık düzleşmiş olan yolun tehlike taşıyan tek çukurudur. Bu çukura toplumu batırdığımız takdirde, Seçim merhalesine varıp dönemeçi dönmemezlik etmeyi». Artık bunu önleyecek bir ihtimal yoktur. Ama dönemeci döndükten sonra bizi bekleyen güçlüklerin rahatlıkla veya zer çözümü hep Yassıadayla ilgili kararın mahiyetinin izini taşıyacaktır. İdamlar infaz mı edilmeli, yoksa başka bir ceza haline mi getirilmeli? Toplumun rahat nefes alması birinci şıkla mı, yoksa ikinci şıkla mı sağlanabilir? Bunlar, Hamlet'in karşı karşıya kaldığı meşhur sual derecesinde ve gerçekten toplumumuzun var veya yok olması ile alâkalı çetin suallerdir.

Türk cemiyetli 27 Mayız hareketini nasıl uzun yıllar bir kuvvetli faktör olarak hayatının her anında hissedecekse Türk siyasi gelişmesi de Yassıada kararlan temdeki idam hükümlerinin infaz edilip edilmemesine göre istikamet alacaktır'. Bugünden bütün kudret ve söz sahiplerine tavsiye edilecek tek husus bunun son derece ciddi bir mesele olduğunu kabul etmeleridir. İşin hafife alınacak, oldu bittiye getirilecek, "Asarsın, biter" veya "Bırak, heriflerin yakasını" tarzında alaturka bir kalenderlikle halledilecek tarafı yoktur. Bizim, çocuklarımızın, kısacası milletimizin ve memleketimizin saadeti 23 aklı başında insanın bir araya gelerek, ciddi müzakereler sonunda, inandıkları başka kimselerin gerçek fikirlerini öğrenerek varacakları neticeye sıkı sıkıya bağlıdır, İki şıkkın milli menfaatlere uygunluk nisbeti arasında bir kıl payı kadar farkın ancak bulunması 23 aklı başında İnsanın işlerini inanılmaz derecede çetin hale sokmaktadır.

Allah, yardımcıları olsun!

Anlaşılan Ağaoğlu, yolsuzlukların bir defa daha Divan önünde tescilini istiyordu. Başkan hemen müdahale etti:

"— Meşru olmayan kazanç dosyaları var."

Kubalı ise Başkanı tamamladı:

"— Vesikalar Yüce Divanın elindedir."

Fakat asıl cevap, Divanın gittikçe açılan ve düşüklere hayli ter döktüren Başsavcısı Egeselden geldi. Egesel, Başkandan söz istedi ve:

"— Dikta, birçoklarım boğazından ve midesinden bağlamıştır. Yüksek Soruşturma Kurulunda Ağaoğlu için 45, Akçal için 22, Medeni Berk için 66, Hadi' Hüsm'an için 49, Menderes için 125, Nedim Ökmen için 124, Polatkan için 81 ve Zorlu için de 43 suiistimal dosyası mevcuttur."

Bunun Üzerine salonda bir alkış tufanı koptu. Dinleyiciler Başsavcının alkışlıyorlardı. Ağaoğlu başı önünde, süklüm püklüm yerine döndü. Arzusuna nail olmuştu!

Bundan 'sonra şansım denemek isteyen düşük Terfik İleri oldu. Kemikleri çıkmış, yüzünün ortasında pek garip bir manzara arzeden gözlüklerini söyle bir düzeltti ve sonra mikrofona yaklaşarak ağlamaklı bir sesle:

. "— Beni Savcı hırsızlıkla itham etti. Başsavcı kolaylıkla başımızla oynuyor. Oynasın, fakat şerefimizle, namusumuzla oynamasın" dedi ve yerine geçti.

Anlaşılan, tanık Kubalının ifadesi bütün sanıklar için bir idam hükmünden ağır gelmişti. Aslında Kubalı bir devri anlatıyor ve o devrin kahramanlarının maskelerini teker teker alaşağı ediyordu.

Fakat sanıklar bunu anlamamakta ısrar ediyorlardı. Bunlardan biri de Antalyanin talihsiz milletvekili Burhanettin Onat oldu. Onat, eski egzantrik haliyle mikrofon önüne geldi ve:

"— Bir şahıs mahkeme huzuruna ya şahit, ya davacı, ya da sanık olarak gelir. Sayın şahit bunların hepsini yaptı. Şahit olarak konuştu, davacı olarak konuştu" dedi."

Başol sözünü kesti:

"— 27 Mayıstan evvel yazdığı yazı da okundu" dedi

Konuşma hastalığı tepen Onat bu sözleri duymamış olmalı ki, Başkan ikaz edinceye kadar konuşmakta devam et/ti.

İşte, geçen haftanın başında Yassıadanın tarihî duruşma salonunda neticeye atılan ilk adım, Anayasayı İhlâl Dâvasının dinlenen son tanığıyla kesinleşti ve duruşmaların sonunun geldiğine işaret sayıldı; **Yas**sıadanın müdavimleri duruşma salonunu terkederlerken:

"— Dananın kuyruğu yakında kopar" diye söyleniyorlardı.

G E N Ç L İ K

Teşekküller

Arpa boyu

Geride bıraktığımız haftanın ilk günü radyolarda, ertesi gün de gazetelerde bir müşterek tebliği duyanlar ve okuyanlar, "Bravo!" dediler, "Türk Yüksek Tahsil Gençliği en önemli meselesini, tek teşekkül problemini halletti." T.M.T.F. Genel Başkanı Mahmut Kemal Kumkumoğlu ile M.T.T.B. Genel Başkanı Faruk Narinin altına imza koydukları müşterek tebliğde, Türk Yüksek Tahsil Gençliğinin "Beyaz İhtilâlin âbidesi beyaz Anayasaya beyaz oy" vereceği açıklanıyor, "arzuyla, iştiyakla, ittifakla 'Evet' diyecekte" deniliyordu.

Aslında durum, müşterek tebliğin yarattığı intibaın tam tersiydi. Anayasaya Evet demenin birleşmeyle bir ilgisi yoktu. Türk Yüksek Tahsil Gençliğini iki dev teşekkülü T.M.T.F. ile M.T.T.B. nin temsilcileri, birincisinin Cağaloglundaki C.H P. den müdevver heybetli Genel Merkezinde istihareye yatarcasına üç ğün üstüste çalışmışlardı. Ne var ki aşağı yukarı 18 saat devam eden müzakereler neticesinde, katettikleri mesafe mübalâğasız bir arpa boyunu geçmemiş. T.M.T.F. ile M.T. T.B. nin birleşmesi meselesi tam bir çıkmaza" saplanmıştı. Yedişer kişilik Birleştirme Komisyonları, sâdece iki prensip kararına varabilmişlerdi: Bundan sonraki faaliyetleri aynı açı ve yolda olacak, ayrıca, tek teşekkül toplantılarının safahatı hakkında basına ayrı ayrı demeç verilmiyecekti

Yeni bir toplantı tarihi ve yeri tesbit edilmeden ara verilen müzakerelerde ana ihtilâf konusunu Tekniker Okulları öğrencileri teşkil etmiştir, T.M.T.F. temsilcileri, kurulması düşünülenin, yüksek tahsil öğrencilerini içine alacak bir tek teşekkül olmasında ısrar etmişler, M.T T.B. ne, birleşmeden önce bünyesini Tekniker Okulları Derneklerinden temizlemesini şart koşmuşlardır. Zira Tekniker Okulları Milli Eğitim Bakanlığınca yüksek tahsil müessesesi sayılmamakta. resmen "Orta öğretim üstünde de birinci ihtisas mektepleri" telâkki edilmektedir.

M.T.T.B. temsilcilerinin cevabı kategorik bir red oldu.

Sütlacın azizliği

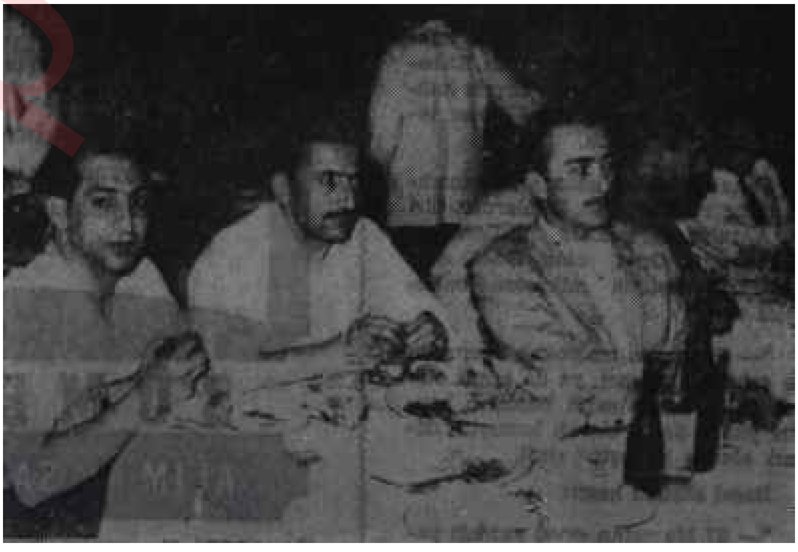
T.M.T.F. ile M.T.T.B. arasında daha birçok teknik ve teferruata müteallik ihtilâf vardır. Ancak bunlar, tartışma, suretiyle üzerlerinde uzlaşmaya varılamıyacak mahiyette görüş ayrılıkları delildir

Türk Yüksek Tahsil Gençliğinin bilhassa alt kademelerince benimsenen tek teşekkül konusundaki müzakerelerin akamete uğradığı günün gecesi iki Karadenizli, Zonguldaklı Narin ile Trabzonlu Kumkuoğlu, yanlarına bazı arkadaşlarını alarak bir Boğaz gezintisine çıkmışlar ve adeta başarısızlıklarını tesit maksadıyla Belvü Gazinosunda yemeğe gitmişlerdi. İki eski arkadaş olan Kumkuoğlu- M.T.T.B. Ankara İcra Komitesi eski Başkanıdır ve sonradan T.M.T. F. na transfer olmuştur- ile Narin, müzakerelere yemek masasında da özel olarak devam etmişler, birbirlerini karşılıklı isnad ve itham yağmuruna tutarak kıyasıya bir münakaşaya girişmişlerdi Fakat iki gün sonraki Havadis gazetesinde çıkan bir haber, alınan prensip kararı dolayısıyla ahbap çavuşlarla Birleştirme Komiteleri üyelerini fazlasıyla şaşkına çevirdi, Sofrada hasır bulunan Havadisin açıkgöz muhabiri Vahit Sütlâç bir azizlik yapmış, kıyaaıya ve hararetli münakaşa sırasında Kumkumoğlunun sarfittiği sözleri, kendisine -verilmişi özel, bir demeçmiş gibi gazetesinde neşrettirmişti.

Genç Sütlacın naklettiklerine bakılırsa, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi son sınıf öğrencilerinden Kumkumoğlu, hayli uzun olan beyanatında M.T.T.B. nin "öğrenci dâvalarından uzaklaştığını" ileri sürmüş ve şunları ilâve etmiştir:

"— M.T.T.B. ni temsil eden arkadaşlarımız yapıcı zihniyetle hareket etmemekte hattâ aklın kurallarını dahi altüst eden bir fikir korkunçluğu içinde bütün müsbet tekliflerimizi reddetmektedirler. Biz gelecekte hiçbir iktidarın talebe teşekküllerini kert di siyasi emellerine âlet edebileceğine inanmıyor, ve böyle bir düşünce rahatlığı içinde tereddütlere mahal verebilecek ikiliği mutlaka ortadan kaldırmak istiyoruz."

" Çıkmasa şaplanıldığının gün ışığına serildiği son toplantıda bir de, Birleştirme Komitelerine başkanlık eden Genel Başkanların, yeni müzakerelere zemin hazırlıyacak istişareler yapmaları temenni edilmişti. Ayrıca, liseden sonra üç sene olan Tekniker Okullarının yüksek tahsil sayılması uğrunda, Milli Eğitim Bakanlığı nezdinde beraberce gayret sarfedilmesi kararlaştırılmıştı- T.M. T.F. temsilcileri, T.M.T.B. nin uzlaşmaz tavırlarının kendilerini M.B.K. ne müracaate, "Biz içinden çıkamadık, aman siz birleşmeyi kanunla hallediverin" demeğe ittiğini belirtmişlerdi. Birleşmenin kanunla haliedilivermesine ötedenberi muhalefet edegelmekte olan dağınık M.T.T.B. nin, tek teşekküle taraftar M.B.K, ne yapılacak müracaatte nisbeten daha derli toplu T.M.T.F. ile yanyana harekete koyulması şüphelidir. Aradan on gün geçmiş olmasına rağmen Tekniker Okullarının yüksek tahsil sayılması konusunda kolların sıvandığına dair de bir işaret göze çarpmamaktadır. Nihayet İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi üçüncü sınıf öğrencisi Narin İstanbulda, Kumkumoğlu da Ankarada oturduklarından, pürüzlerin giderilmesin ve müzakereler için zemin hazırlamak ünere tok istişarelerde bulunmaların beklemek pembe bir hayal olacaktır.

Kumkumoğlu ve Narin eğleniyorlar
Temcit pilavı!

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Orta Doğu

Küveyt ve ötesi

Irak Başbakanı Akdülkerim Kasımın Küveyti ilhak teşebbüsüne kargı Emir Esselam Essabbahın talebi üzerine İngilizlerin ve hemen ardından Suudi Arabistan kuvvetlerinin Küveyt topraklarına girerek emareti Iraka karşı korumayı davranmaları Arap dünyasında beklenilenden ve korkulandan çok daha karıcık, bir durum yaratmıştır.

Emir ' Essabbahın, anlaşma ile bağlı bulunduğu İngiltereden himaye istemekle yetinmeyip, bölge ile yakından ilgili olan Kıra] Suuddan da yardım istemek gibi ustalıklı harekat etmesi durumun çok karışmasında başlıca âmillerden biri olmuştur. Emir yalnız İngilizleri imdada çağırmaydı, pek muhtemel olarak bütün Arapları Kasımın ihtiraslarına karşı koymaya devam etmekle beraber. Emir Essabbaha daha şiddetle hücum edeceklerdi. Gerçi bu hücumlara bugün de rastlanmaktadır ama, şimdilik alt perdeden. Zira Kral Suud kuvvetlerinin, sembolik de olsa. Küveyt toprakları üzerinde İngililerle omuz omuza Iraka karşı cephe tutmaları, seslerin pek fazla yükselmesine engel olan şaşırtıcı bir manzara arzetmektedir.

Bununla beraber, Suud kuvvetleri,, Emir istememiş olsa dahi, yine de harekete geçeceklerdi. Çünkü Kasımın istekleri Suudun petrol bölgelerine de uzanıyordu ve nihayet Suudi Arabistan ile Kuveyt arasında bir nevi condominium ile idare olunan bir "tarafsız bölge" vardı ki. Riyad hiç olmazsa bu bölge sebebiyle buhrana nasıl olsa bulaşacaktı.

Varlık, yokluk

Suudu küçük Kuveyt emaretini korumağa sevkeden, petrolün tehlikeye düşmesidir, İşi büsbütün çiğ bir zaviyeden göstermemek düşüncesiyle buna belki akrabalığı ve eski hak hukuku da ilâve etmek mümkündür. Fakat diğer Arap memleketlerini Abdülkerim Kasıma cephe almaları da elbette ki sâdece Küveytin bağımsızlığını korumak düsüncesiyiq değildir. Hattâ sâdece Arap Birliği içinde bir buhranı önlemek tasası da değildir. Bu, Irakın lüzumunden fazla kuvvetlenmesi ve Kasımın prestijinin artması ihtimaline karşı başgösteren bir tepkidir, Petrolün bir servet olarak meydana çıkmasından beri, denilebilir ki Arap memleketlerinin her biri. diğerinin muntazam devlet teşkilâtı kuran, ordu besleyen ve geliştiren dinamik bir devlet olmasından ise bütün petrol gelirinin lüks otomobillere yatırıldığı ve haremlere akıtıldığı iptidai, müsrif ve as çok mütefessih bir prenslikten ibaret kalmasını tercih eder görünmektedir. Burada Araplarla Batılıların ve İsrailin arzuları birleşiyor gibidir.

Bununla beraber bu oyunu bozan bazı unsurlar vardır; Çeşitli ideolojik tesirlere apaçık olarak yetişen aydın Arap gençlisi, bir parola haline gelen emperyalizm düşmanlığı, Arapların nazarında emperyalizmin âleti cilan İsrailin tehdit edici gelişmesi, bütün mazlum milletlerin koruyucusu gibi görünmeye çalışan Sovyet Rusyanın tesiri ve nihayet milletler arasındaki hayat seviyesi farkının dünya yuvarlağında her türlü huzursuzluğun kaynağı olduğu hakikatinin zemin kazanmakta olması...

Bu çerçeve içinde mütalaa edilince Küveyt buhranı genel hatlarıyla petrolün, yâni geri kalmış Arap memleketlerinin şimdilik tek servet kaynağının bölüşülmesi dâvasında -Hattâ .gerekirse Bevan plânına göre - bir merhale gibi görünmektedir. Bunun en yakın neticesi, petrole sahip olanlarla bundan yoksun bulunanların münasebetlerinde yeni bir gergindik şeklinde tezahür edecektir ki, müşahhas olarak bu da Birleşik Arap-Cumhuriyetiyle Suudi Arabistan arasındaki münasebetlerin tekrar bozulmasına yol açabilir.

Küveyt Emiri Essabbah
Başı dertte

Demirperde

Bir tebrik mesajı

Kasım Küveyt üzerinde hak iddia ederken, Sovyet Rusya susuyordu. Bu sükût uzun, sürdü ve Pravdanın birkaç yuvarlak yorumundan başka Moskovadan hiç bir tepki gelmedi. Bu sessizlikte bir suç ortağının ürkek tutumunu görenler de oldu, müşkül bir durumun çaresizliğin* hükmedenler de oldu. Gerçekten de, Sovyetlerin Orta Doğuda, özellikle Araplarla yürütmeye çalıştıkları politikanın bu yeni olay karsısında bir süre bocaladığı intibaı hasıl olmadı değil, Araplarla olan gayet nazik münasebetleri çerçevesinde Sovyetler ne tarafı tutacaklardı ? Kasımı tutsalar belki bu suretle Iraklı komünistlerin yüreklenmeleri mümkün olurdu, fakat öte yanda Birleşik Arap Cumhuriyetinin Moskova il e zaten gevşemiş gibi görünen münasebetlerinin geleceği ve diğer Arap memleketlerindeki milliyetçi cereyanların takınacağı tavır meselesi vardı. Küveytin bağımsızlık davasını benim semis olsalar, emperyalizmin sömürdüğü bir feodaliteyi desteklemek gibi yakışıksız bir davaya girilmiş olacaktı. Nihayet İngilizler Küveyte müdahale ettiler de, Moskovanın dilli çözüldü ve Sovyetler "emperyalist müdahale"ye atıp tutmaya bağladılar.

Ancak, Krutçefin sükütu sırasında komünist Çinin Kuveyt Emirliğine bağımsızlığını tebrik eden hararetli bir mesaj gönderdiği görüldü. Hem de tam Kasımın Küveyt üzerindeki iddialarını açıkladığı bir sırada.

Komünist âlemin iki devi bu münasebetle bir kere daha ayrılıyorlardı. Bundan evvelki büyük dünya meselelerinde ayrıldıkları gibi.

Büyük ayrılıklar

Mao Tse Tung devlet başkanlıgından çekilip sâdece parti liderliğiyle iktifaya karar verdikten ve devletin başına Moskova okulundan yetişme Liu Şao Şi'nin gelmesinden sonra Pekin ile Moskova arasındaki münasebetlerin sıkılanacağına hükmedenler olmuştu. Ama hu tahmin tersine çıktı. Çinde kurulan halk komünleri sistemine Moskovanın yöneltti̇ği, tenkitlerle başlayan, daha doğrusu meydana çıkan çekişme, aksini iddia eden resmi beyanlara rağmen, bugün, kadar sürüp geldi ve Orta Doğuda baş gösteren son buhranla bir kere daha ayan beyan oldu.

Bu ayrılığın sebeplerini arıyanlann üzerinde durdukları başlıca noktalar şunlardır: 1) Çin, Sovyet Rus-

Mao Tse Tung
Tehlikeli alâkalar

yanın barış taarruzlarına katılmamakta, bu arada barış içinde beraber yaşama formülünü kabul etmemektedir. 2) Sovyet Rusya komünist Çine gereği kadar yardım etmemekte ev Çini uluslararası isteklerinde kafi derecede desteklememektedir. 3) Çin, Afrikanın Sovyet nüfuzuna, buna mukabil Güney Asyanın da Çin nüfuzuna terkedilmesine dair zımni ve hatta bazı iddialara göre sarih, anlaşmayı ihlal etmektedir 4) Bu arada Sovyetler, Çinin atom silahlarına sahip olmasını arzu etmiyor gibi görünmektedirler.

Bu idiaların her birinde hakikat hissesi mevcut olabilir. Fakat bilhassa son iddia, Sovyet Rusyanın silâhsızlanma bahsinde son tutumunda âdeta açıkça isbat olunmuş gibidir. Sovyetlerin silâhsızlanmada birden tutum değiştirmeleri ve hemen hemen üç yıl evvelki Amerika tezine döner gibi görünmeleri bunu düşün» dürmektedir.

Çin bombası:

İngiltere ile Amerika, Sovyetlerin ısrarlı talepleri üzerine bundan üç yıl evvel nükleer denemeleri durdurma müzakerelerine başladıkları zaman Pekin, gıyabında varılacak bir kararın ilzam etmiyeceğine bildirmiş ve bunu her fırsatta tekrarlamıştı. Bu beyanlar Çinlilerin pek yakında nükleer silâh denemesi yapabilecek doruma geleceklerini mi ifade etmekteydi? Başlangıçta buna kesin bir cevap vermek mümkün olmadı. Fakat Çin ile Sovyet Rusya arasında birbirini takip eden ekonomik ve teknik yardım anlaşmalarından Pekinlilerin tatmin olmadıkları, zamanla meydana çıktı.

Hele geçen ay Moskovada imzalanan yine böyle bir anlaşmanın ağır bir sükûta bürünmesi ve Çin Komünist Partisinin kuruluşunun 40. yıldönümü münasebetiyle . yapılan törenlerde söylenen nutuklar Sovyet-Çin teknik işbirliğinden Çinlilerin hiç de memnun olmadıklarım gizleyemedi. Lâkin bu hoşnutsuzluğa bir de nobran ve mağrur bir ifade katılıyordu. Çinliler, "Nükleer silâhlarımızı biz, kendimiz, kimseye muhtaç olmadan yapacağız, yakında görürsünüz" demeye getiriyorlardı. Sovyetler bunu evvelden kestirmiş ve Pekini savsaklamalarına rağmen, Çinlilerin kısa zamanda bu silâha kavuşacaklarım farketmiş olacaklar ki, Kennedy Viyanaya gittiği zaman, Krutçefin nükleer denemeleri durdurmak bahsinde bir anlaşmaya hiç mi hiç niyetli olmadığım müşahede etti.

Ulan Bator randevusu

Dış Moğolistan Komünist Partisinin kuruluş yıldönümü münasebetiyle bu memleket başkentinde tertiplenen komünistlerarası "Küçük Zirve" konferansı pek muhtemel olarak Çin ile Sovyet Rusya arasında bir hesaplaşmaya şahit olacaktır. Dış Mogolistanın iki komünist dev arasında bocalamakta olan bir memleket olması dahi bu hesaplaşma havasını az çok aksettirmektedir. Bu arada Çin muvacehesinde takip edilecek siyaset bahsinde ve Dış Mogolistanı tanımak hususunda Birleşik Amerikada beliren yeni cereyanlar da Ulan Bator randevusuna hususi bir renk vermektedir.

Sovyet Rusya ile komünist Çin, komünizmin farklı merhalelerinde bulundukları için çatışmaktadırlar. Bu çatışmadan bazı faydalar sağlamak mümkündür. Bir çok ileri gelen şahsiyetler bu imkânı müteaddit defa ileri sürmüşlerdir. Mesele üzerinde yeniden durulsa yeridir.

KİTAPLAR

Cimri

(Moliere'in komedisi, çeviren Yaşar Nabi, Varlık Yayınları sayı 827, Varlık Tiyatro *serisi 6, İstanbul Ekin Basımevi 1961, 96 sayfa 200 kuruş)*

Fransız mizahının ve hicvinin en büyük şöhretlerinden biri olan Moliere üzerine dünyada olduğu gibi bizde de pek çok lâf edilmiştir. Okul sahnelerinden Devlet Tiyatrolarına kadar yüzlerce sahnede binlerce defa temsil edilmiş ve orta öğretim sağındaki hemen her çocuğa biraz da zoraki okutulmuş olan Cimri hakkındaki en güzel hükmü gene bir başka büyük yasar vermişti?, Cimri için Goethe, "Cimride eşsiz bir büyüklük vardır ve bu eser son derece trajiktir" diyor. Bilinir ki Moliere bir komedi yasarıdır ve Cimri bir komedidir. Ama Goethe, bütün bir dünyanın güldüğü bu komedinin ardında yatan trajediyi görüp göstermiştir.

Cimrinin dilimize ilk defa çevrili» sinin tarihi hayli eskidir. Cimri ilk defa Ahmet Vefik Paşa tarafından dilimize Azarya adıyla adapte edilmiştir. Moliere'e ait pek çok tercüme adapteya sahip olan Ahmet Vefik Paşa, memleketimiz tiyatro edebiyatına pek büyük hizmetleri geçen bir isim olarak daima hatırlanacaktır. Cimrinin İkinci tercümesi, daha doğrusu adaptesi. Teodor Kasap tarafından yapılmıştır, Bu defa Cimrinin adı "Pinti Hamit" olmuştur. Cim rinin -L'Avare- ilk gerçek çevrilisi Cumhuriyetten sonraya rantlar. Bu eseri tam bir tercüme olarak dilimize İsmail Hami Danişmend kazandırmıştır. Tasar Nâbi 1945'de Milli Eğitim Bakanlığı yayınları için bu eseri yeniden dilimize çevirmiş, eser daha, sonra Milli Eğitim Bakanlığı Klâsiklerinden sonra Okul Klâsikleri serisinde yayınlanmış, ancak o zaman dan bu yana da piyasada pek mevcudu kalmamıştır Şimdi Varlık Yayınları arasında yer alan çeviri, Yaşar Nabinin o zaman yaptığı çevirinin yeniden gözden geçirilmiş şeklidir ve dilimizdeki en güzel Cimri tercüme sidir. Kitabın başında Moliere'nin geniş bir hayat hikâyesi, eserlerinin tam bir listesi ve sanatı hakkında notlar yer almaktadır. Yüzyılların yıpratamadığı bu oyun, bugün daha zevkle okunabilecek bir eserdir.

Türkçülüğün Esasları

(Ziya Gökalp, Varlık Yayınla 825, Büyük Cep Kitapları serisi 825 İstanbul Ekin Basımevi, 126 sayfa 200 kuruş. Dördüncü basılış)

Ziya Gökalp, sâdece İttihat ve' Terakki ile İkinci Meşrutiyete değil, daha sonraki yıllara. Cumhuriyet devrine de ışık tutmuş nâdir fikir adamlarımızdan biridir. Atatürk Dav» rintlerinin büyük kısmının köklerinin bu fikir adamımızdan geldiği görülmektedir. Türkçülüğün Esasları, Ziya Gökalpin Maltadaki sürgünden döndükten sonra kaleme aldığı ve. yeni Türkiyeye istikamet vermeye çalışan eseridir. Türkçülüğün Doğu medeniyeti ile asla bağdaşamıyacağını. Batı medeniyetini aynen ve olduğu gibi almamız gerektiğini bu eserinde ortaya koyan büyük fikir adamı Ziya Gükalp, Durkheim'den mülhem fikirleriyle, günümüzde dahi Türkler için tutulacak yolu gösteren bir meşale olarak bizlerden yıllarca öndedir. Üzerinde pek çok konuşulmuş, ama dâima takdir ve hayranlıkla bahsedilmiş olan bu eseri bir kere daha bastırarak ve dilini daha anlaşılır bir hale koyarak Türk gençliğine sunmuş olan Varlık Yayınevi, gerçekten son derece yerinde bir iş yapmıştır.

İki Kişiye Bir Dünya

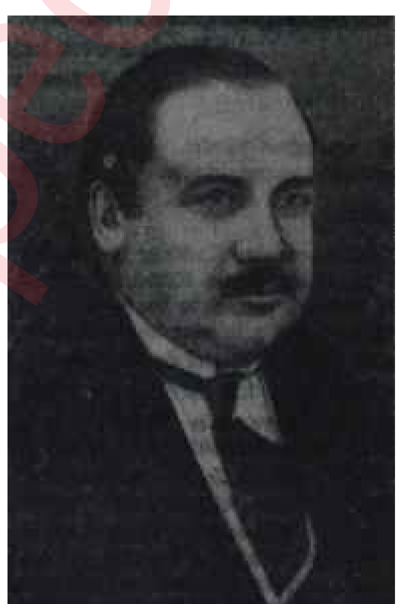
(Ümit Yaşar Oğuzcanın şiirleri, Ümit Yayınları, Üçüncü baskı, Ekin Basımevi, İatanbul 1961, 80 sayfa 300 kuruş)

Günümüzün iyi şairlerinden biri iken, yavaş yavaş kendini tüketme yoluna giren Ümit Yasar Oğuzcan, güzel şiirlerini içine edan kitaplarından birini. İki Kişiye bir Dünyayı üçüncü defa bastırdı, Türkiyede bir defa basılan şiir kitaplarının bile satışı oldukça, azken Ümit Yaşarın kitaplarının -hem de diğer şiir kitapları baskılarına göre oldukça yüksek baskılı olan bu kitapların-, ardı ardına birkaç defa basılıp tükenmesi, son yılların en dikkati çekici hususlarından biridir. Ondöri şiir kitabı yazmış, hemen, hep mevsimde ortaya bir eser çıkarmış olan Ümit Yaşar oğuzcan acaba niye bu. kadar çok satmaktadır? Bu sorunun cevabını vermek hem oldukça kolay, hem de oldukça güçtür, Şayet Ümit Yaşar sadece esprili mısralar karalayan bir şair olarak görülür ye kitaplarının bunun için çok sattığı söylenirse, yanılınır. Zira Ümit "Yaşarın" kilerden çok daha fazla espri için kendini harcayah şair taslaklarının kitapları Sahaf sergilerinde sürünmektedir. Ümit Yaşar derinlenmesine bir şair de, onun için mi kitapları çok satıyor, denilebilir. O da değil! Ondan çok daha derinlemesine' ruh tahlillerine girenler, hattâ şuur altına inmeğe çalışan sairler var. Eserlerini bırakın sattıracak, bastıracak yer bulamıyorlar. Peki öyleyse Ümit Yaşarı sevdiren, okuyucusuna arattıran şey nedir? Bu sorunun kesin cevabım vermek nasıl şiirin tam biz tarifini yapmak mümkün değilse, öylesine mümkün değildir. Ancak ortada bilinen bir gerçek varsa o da Ümit Yaşarın, günümüzün en çok kitap satan sairlerinden biri olduğudur.

Ümit Yaşar Oguzcan bugün artık pek yeni eşer veremiyor. Son aylar içinde yayınladığı bir iki kitabı bunu gösterdi. Meselâ Üstüme Varma İstanbul adlı kitabı, eski şiirlerinin kötü bir kopyam olmaktan öteye geçememiştir. Sahibini Arayan Mektuplar adlı nesir denemesi ise, pek yavandır.

Ümit Yasarın İki Kişiye Bir Dünyadaki pürlerinden örnekler vermek için şu iyi, bu iyi diye bir seçme yapmak gerekir. Bu ise oldukça zordur. Bu bakımdan rastgele bir takım mısraları, beyitleri örnek olarak almak daha kolaydır-. Meseli bir yerde söyle diyor: "Bitmez-Hâçlı seferler boyunca anlatsam maceramı", bir başka şiirinde de sair şairliğini şöyle dile getiriyor: "'Budapeşte köprüsünün üzerinde-Bir çingene falıma baktı-Dedi üç günde öleceksin-Ben üçbin yıldır seni arıyorum-Kapılara sığmıyor umutsuzluğum-Lâgım kokuları gibi çirkef gibi kederliyim-İçimden dünyayı ipe çekmek geliyor-Cümle yıldızlar şahidim olsun- Yapmazsam adam değilim".

İşte Ümit Yaşarı aratan mısralar, şiirler bunlar ve bunlar gibileridir.

Ziya Gökalp
Maziden sesler

İstanbul

Yardımsevenlerin "beş çayı"

Saat 5'e geliyordu. Güneş hâlâ çekilmemişti ve kavurucu bir sıcak hâlâ etrafı yakıyordu. Emprime elbise ve pardesü takımı giyinmiş genç bir kadın Modada dolmuştan indi. Lütfibey sokağına saptı ve Lozan Klübünün kapısında durdu. Kapıyı çalmak lüzumunu duymamıştı, çünkü kendisinden evvel gelen iki hanını bu işi yapmışlardı. Henüz içeri girmişlerdi ki, kapı bir kere daha çalındı.

Hâdise, geride bıraktığımız hafta, perşembe günü. cereyan etmekteydi. Lozan Klübünün kapıcısı sık sık kapıyı açmak zorunda kaldı ve her defasında da değişik bir yüzle karşılaştı. Bunlar, klübün müdavimi olan üyelerden değillerdi, fakat kapıcı buna hiç te şaşmadı. Yaz başlangıcından beri Lozan Klübünde tertiplenen perşembe çayları çevrede ilgi toplamaya başlamıştı ve bir hayli de kalabalık oluyordu. Çayı, Yardımsevenler Derneği Kadıköy Şubesi, yardıma muhtaç vatandaşlar yaralına düzenliyordu. Çaya daha çok kadınlar rağbet ediyorlardı. Halbuki, tertipçi Üyelerin dâima gülerek tekrar ettikleri gibi, giriş, erkeklere de serbestti.

Atatürkten hatıralar

Küçük, fakat şipşirin yeşil bahçede, kenarda bir masada oturan kır saçlı, zeki bakışlı, gözlüklü, orta yaşlı kadın, demli çayını içerken masa arkadaşlarına tatlı tatlı birşeyler anlatıyordu. Atatürkün ismini duyan yan masalar da konuşma ile ilgilenmeye başlayınca, kır saçlı kadın sesini hafifçe yükseltti:

"— Yardımsevenler Derneğini İlk defa, Yoksul Kadınlara Yardım Derneği olarak kurmuştuk. Fakat balomuza gelen Mustafa Kemal bu adı beğenmedi, "Ben, Türk kadınına yoksul tâbirini yakıştırmıyorum. Kurumunuzun adı meselâ, Yardımsevenler olabilir' dedi."

Konuşan kadın Zehra Duydaldı ve Yardımsevenler Derneğinin Kadıköy Şubesi Başkanı bulunuyordu. Kendisi 1928 yılından beri Yardımsevenlerde çakmaktadır. Atatürke ait birçok hatıraları, Atatürkle resimleri vardır ve Atatürkün hayır cemiyetteriyle nasıl yakından ilgilendiğini anlatmaktan dâima zevk duymaktadır.

Yardımsevenler Derneği, memleketimizde hakikaten pek çok iş gören ve bir küçük yardım derneği olmaktan çıkıp, büyük bir yardım müessesesi olmayı başaran nâdir hayır kurumlarından biridir. Adı, bilhassa bugünün yardım zihniyetini çok iyi bir şekilde ifade etmektedir. Zehra Duydalın anlattığına göre, dernek yalnızca yardıma muhtaç kimselere yiyecek, giyecek vermekle veya yalnızca talebe okutmakla yetinmemekte, atölyelerinde barındırdığı yardıma muhtaç vatandaşları bir iş sahibi yapıp, onların ekmek parası kazanmalarını da sağlamağa çalışmaktadır. Her şubenin henüz bir atölyesi yoktur ama, asıl gaye budur. Meselâ Kadıköy Şubesi, şimdilik yalnızca ilâç ve yemek yardımı yapmakla iktifa etmektedir. Tıbba devam eden iki talebeleri vardır, bir diğeri de Enstitüde okumaktadır.

Yenilik

Yardımsevenler Kadıköy Şubesi her yıl Moda Deniz Klübünde büyük bir kokteyl vermekte ve bu ananevi kokteylinden günlerce bahsettirmektedir. Yıllık bütçesini de böylece doğrultmaktadır. Bu klâsik para toplama usûlleri yanında bugün, yeryüzünde bütün dernekler yeni birşeyler yapmak, kendilerinden bıktırmadan para toplamak, etrafa yük olmadan birşeyler başarmak zorundadırlar. Tanınmış bir klüpte devamlı bir **çay** günü tertiplemek fikri işte böylece doğmuştur. Yardımsevenler Derneğinin bütün yurtta tatbik ettiği yeni bir usûl de çok başarılı olmaktadır. Bu. eski esyalari toplayıp, yerine vermek, bunları yerinde harcamak davasıdır. Bu usûl, meselâ Amerikada senelerdenberi tatbik edilmektedir. Halk giymediği, küçülmüş veya modası geçmiş giyim eşyalarım muayyen zamanlarda muayyen yerlere verir ve müesseseler bunları dağıtırlar. Yardımsevenler gibi mahalli teşkilâtlan bulunan ve her muhtaç kimseyle ayrı ayrı meşgul olan bir müessesenin bu işi kolaylıkla başaracağı şüphesizdir. Yardımsevenler bundan böyle her türlü giyim ve ev eşyası kabul edecektir. Bunları muhtaç şahıslara dağıtmak üzere bir çalışma programı hazırlamış bulunmaktadır. Vakıa, bu tip yardımlar öteden beri zaman zaman yapılırdı ama, bu, memleketimizde ilk defa teşkilâtlanma yoluna giden bir teşebbüstür.

Yardımsevenlerin çayından bir köşe

Maksat yardım olunca...

Zehra Duydal, sözlerinin burasında birden durdu ve:

"— Aramızda bir gazeteci arkadaş var, o sordu da, ondan anlatıyorum. Yoksa, burada iş konuşmayız. Burada, oturup eğlenmek üzere toplanmış bulunuyoruz" dedi.

Derneğin faal üyelerinden genç eczacı Sevim Terem bu sözleri pek beğenmişti:

"— Kmin olun, yanımızda ne üye kaydı defteri var, ne de dağıtılacak broşür. Şimdi Meral Özişi bekliyoruz. Hem size güzel piyanosunu dinletecek, hem de arzu ederseniz plak koleksiyonundan güzel parçalar çalacak" **diye i**lâve etti.

Modada, güzel bir akşam başlamıştı. Üyeler de, davetliler *de* gayet memnun görünüyor, çaylarım yudumluyorlardı.

Moda

Havaya göre

Yerine göre giyim nasıl önemliyse, havaya göre giyim de aynı derecede önemlidir. Çok şık bir kıyafeti yerinde giymeyince kendinizi nasıl rahatsız hissederseniz, havayı dikkate almadan giyindiğiniz zaman da aynı şekilde huzursuz olursunuz. Bu durumda, ne giyinmiş olursanız olun, şık olmıyacağınız, kendinizi şık hissetmiyeceğiniz muhakkaktır. Açık kollu bir basma, bazen çok şık bir emprime elbise manto takımından çok daha güzel durur. Aksine, herkesin kollu ceket giyindiği bir havada açık bir elbiseyle insan kendisini çıplak hissedebilir.

Memleketimizde yaz mevsimi için en elverişli, güzel ve şık kıyafet, umumiyetle basma dediğimiz yıkanır kumaşlardan yapılan kıyafetlerdir. Bu tip kumaşları modaya uydurduğumuz zaman, onları giyimli olarak giyinmek te mümkündür. Bu sene modaya uymak hem çok kolay, hem de çok ucuz. Fazla kabarık etekler moda değil,, çiçekli kumaşlar modadır. Demek ki birkaç metre basma ile işi halletmek mümkündür. Mesela düşük belli, hafif büzgülü bir etek, vücuda çok yapışmayan kolsuz ve yakası daha ziyade arkaya doğru açılan bir beden, ucuz bir basmaya derhal hoş bir hava verebilir. Çizgili bir pamuklu da aynı şekilde cazip olabilir. Çizgili kumaşları dümdüz bir çuval şeklinde dikmek ve elbiseyi belden biraz aşağıda, gevşek bir kuşakla hafifçe sıkmak kâfidir. Düz ketenlerden ve umumiyetle düz kumaşlardan yapılan belsiz prenses biçimlerine gelince, bunlar dâima iyi dikiş isteyen- şeylerdir. Prenses biçimlerinde belde kesik yoktur. Eskiden bunlar bele otururdu, şimdi oturmuyor. Parçalar eteklere doğru hafifçe genişliyor, bazen gizli plilerle zenginleşiyor, ama ince siluet hiçbir zaman bozulmuyor.

Her ne biçim seçerseniz seçiniz, hava raporlarını takip etmeden giyinmeyiniz. Vücuda yapışık incecik bir elbiseyle ıslanmak ta fenadır, kan - ter içinde, makyajları akarak. süslü bir elbise mant takımı içinde neşeli ve hayatından memnun görünmekte...

Kadın Gözüyle

Affedemeyiz

Jale CANDAN

Affetmek güzel birşey, fakat çektiğini unutmak bence hatadır. İnsanı yeni felâketlere götürür. Şuursuz bir acuna hissine gelince, bunun bir zaaf olmaktan ileri gidemediğine ve topluma ilgilendiren konularda çok ta zararlı olabileceğine inanmak gerekir. İleri memleketlerde en çok göze çarpan birşey de, kanunun kestiği parmak acımaz sözüne harfi harfine riayet edilmesidir. Bu memleketlerde bize hissizlik gibi gelen şey, aslında toplumun yararınadır. Şahıs elbette ki çok önemlidir. Zaten herşey onun saadeti, onun huzuru ve rahatı için düşünülmüştür. O kim olursa olsun, demokratik kanunların himayesinde ve kontrolünde, daima iyi bir yöne sevkedilmekte, hataları zamanında durdurulmakta, ihtarlar en tesirli acıma hissinden daha faydalı telâkki edilmektedir. Ama iş bir kere çığımdan çıktı mı, son söz daima kanunundur. Bundan sonra acıma hissi diye birşey bahis konusu olamaz. Bu elbette ki af müessesesinin hiçbir zaman işlemediği şeklinde kabul edilmemelidir. Ancak af, hataların kabulünden, cezadan sonra gelebilir. Affetmek için hataları unutmaya» küçültmeye, tefsir etmeye çalışmak, şahısları değil de hareketleri affetmek mânasına gelir ki bu, toplum için düpedüz felâkettir:

Eğer bana sorarsanız ben, düşük iktidarın bu memlekete yaptığı fenalıkları affedemem. Bu konuda insan sayfalar dolusu yazı yazabilir ama, tek bir konu var ki bu, sabık Demokrat Partiyi vicdanlarımızda mahkûm etmek için yeter de artar bile... Bu, din konusudur. Demokratlar, Atatürk prensiplerini çiğnediler ve güzel dinimizin gerici bir grup tarafından yeniden İstismarına yalnız göz yummakla kalmadılar, bu yolu bizzat kendileri açıp, bundan küçük menfaatler bekleyen kara okumuşları, bilgisiz halkı, yobazı var kuvvetleriyle desteklediler. Malûm bir oy avcılığı kurnazlığını memleketin bu derece aleyhine kullanmaktan çekinmeyen bir zümre bence herşeyden önce vatan sevgisinden mahrumdur.

Birkaç hâdise var ki, bunları hakikaten ürpermeden hatırlıyamıyorum. Bunlardan biri, düşük Bayarla Menderese Kütahyada kara çarşaflı kadınlar tarafından yapılan bir karşılama törenidir. Zannedersem 1954 seçimlerini takip eden günlerdeydi, Bayarla Menderes beraberce bir seyahate çıkmış, Kütahyaya uğramışlardı. O zamanki gazetelerde çıkan ve tekzip edilmeyen bir habere göre, kendilerini karşılamaya gelenler içinde yüzlerce kara çarşaflı kadın vardı. Bunlar, yanlarında erkekleri, adeta sessiz bir yürüyüşe çıkmışlardı ve gösterdikleri anlayıştan ötürü efendilerine, minnet ve şükranlarını ifade etmek istiyorlardı! İşte samanın büyükleri bu kara tabloya lâkayd kalmış, bunu Atatürkün Türkiyesinde inkılâplardan bunca yıl sonra tabii karşılamışlardı.

Beni ürperten olayların ikincisi. Menderesin, o meşhur dış seyahatlerinden birine çıkarken elbisesine bir akrabası tarafından takılan muskadır. O zamanki gazete haberlerine göre olay İstanbulda, Galata rıhtımında, halkın önünde cereyan etmişti ve tabii, bir mizansenden başka birşey değildi. Üstelik te, dinimizin ruhuna aykırıydı. Zaten Demokratlar gerici bir din anlayışını desteklerken, memlekete olduğu katlar dinimize de kötülük ederlerdi. Kadın İlk hedefti: Yeniden karanlıklara gömülecek ve erkeğin bir sevk vasıtası olmaktan ileriye gidemiyecekti. Çocuklarımızı yeniden cahil annelere terkedecek ve memleketi işte böylesine çürük bir temele oturtacaktık.

Hayır, bütün bunlar affedilecek, unutulacak şeyler değildir! Düşene acımak ta her zaman makbul sayılmamalıdır. Şahısları affedebiliriz, daha doğrusu çekecekleri cezayı hafifletmeyi düşünebiliriz, ama hareketleri, olayları ve çektiklerimizi unutmamıza imkân yoktur. Buna hakkımız da yoktur. Çünkü bu, şahıslarımızı değil toplumu içine. alan bir meseledir.

C E M İ Y E T

Rotary Klübün öğle yemeği

Faydalı teşebbüsler

Bitirdiğimiz haftanın içinde birgün, Ankara Palasın artık pek rağbet görmeyen meşhur pavyonu bir yemeğe sahne oldu, Otelin alt katında bulunan loş pavyonda, orta yerdeki uzunca masanın etrafına bir takım şık giyimli adamlar toplandılar ve soğuk biralarım yudumlıyarak sohbet ettiler. Gazetelerin dedikodu sayfalarına intikal etmiyecek kadar mütevazi yemeğin sahibi, Ankaranın Rotary Klübüydü. Klüp mensupları, o, gün sade bir yemekle yetindiler ve yapacakları isleri kararlaştırdılar.

Bu mütavazi öğle yemeğinin bir başka bakımdan önemi vardı. Rotary Klüp' mensupları, bu vesileyle, yeni idare Heyetine bir tebrik vecibesini yerine getirmiş oluyorlardı. Masanın etrafı tamamen dolmuştu. Emlak Kredi Bankasının yakışıklı ve enerjik Umum Müdürü Vedat Ürulun yemekte bulunması masadakleri pek memnun etti. Zira yeni İdare Heyetinin başında artık genç Umum Müdür bulunuyordu. Klüp mensupları Carl Stolle, Ali Sermet, Gaston Nuhum, Galip Kardam, Enis Tokcan ve Walter peterson yemekte hatır ve nazırdılar, Ev sahipliği görevini Vehbi Koçun becerikli oğlu ve aynı zamanda Koç müessesesi müdürü Rahmi Koç yapmaktaydı.

Geç vakitlere kader süren yemeğin en nüktedan misafiri Walter Peterson oldu. 1955 yılında kurulan Ankara Rotary Klübünü halen 800'den fazla üyesi vardı. Klübün faaliyetlerinin yardımına müsade etmesinde tabii bilhassa yeni İdare Heyetinin rolü büyük olacağa benziyor.

Geride bıraktığımız haftanın içinde birgün AKİS Yazıişleri Müdürünün kapısını çalan bir posta müvezzii son derece zarif bir zarfı masanın üzerine bıraktı Yazıişleri Müdürü, şimdiye kadar bu derece ilgi çekici bir zarf almamıştı. Merakla açtı. İçinden, ikiye katlanmış bir kâ**ğıt çıktı. Bu, bir nikâh dâvetiyesiydi ve altında Mukbil Gökdoğân ile Vahide Şimşek imzası bulunuyordu. Nikâhlananlar ise, Gönül Gökdoğân ile Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının yakışıklı şefi Hikmet Şimşekti. Odada bulunanlardan biri, davetiyeyi Yazıişleri Müdürünün elinden aldı ve sarfın üzerindeki notalara merak ve dikkatle bakmağa başladı. O sırada Odaya giren AKİS'in redaktörü Hüseyin Korkmazgil durumu anlayınca güldü:**

"— Canım, ne merak adıyorsunuz?" dedi. "Bu notalar olsa olsa, 'Bekârlık Sultanlıktır» adlı besteden parçalardır.. Hani, Hikmet Şimşek müzmin bekarlardandır da.."

Sonra ekledi:

"—- Hem, biliyor musunuz, üstat müthiş şikâyetçi..,"

Yazıişleri Müdürü hayretle sordu:

"~ Evlilikten mi?"

"— Hayır hayır, ilgisizlikten.. Daha doğrusu, fazlaca ilgilenilmesinden. Diyormuş ki, 'Bunca yıldır müzikle uğraşırım. Hem de meyhane müziğiyle değil, modern Türk müziğiyle.. Gerçek müziği halka tanıtalım, sevdirelim diye o kadar uğraştık, başımızı alıp diyar diyar dolaştık, binbir sıkıntıya katlandık ta, gazeteler tek kelime yazmadıar. Tutup evlenecek olduk, aman Allah, kıyamet koptu! Gazetelerde sütun sütun yazılar.,. De gel de içlenme birader! Şef Hikmet Şimşek nerde kaldı, evlenen Hikmet Şimşek nerelere eritti!.. Ne garip yer su bizim memleket!.."

Ankara

Suçlu kim?

Gözlüklü genç adam konuşmasını bitirip ahizeyi yerine korken odanın kapısı asıldı ve içeriye gömleğinin kolları sıvalı, traşı gelmiş biri girdi. Telefon başındakini bir an şüpheyle süzdükten sonra sakin bir şekilde sordu:

"— AKİS'teki, yazıyı okudunuz mu?"

Gözlüklü genç adam içinden, "Eyvan, yine mi başlıyoruz?" dedi.

Olay Ankara Radyosunun Söz ve Temsil Yayınları Şefinin odasında geçiyordu. Suali soran, Ankara Radyosunun İdari İşler Müdürü, muhatap olan ve "Yine mi?" diye içini çeken şahıs ta aynı radyonun eski Program Müdürü, yeni Söz ve Temsil Yayınları Şefi Mahmut ön gören-di ve böyle düşünmekte de yerden göğe kadar haklıydı.

Hayır, yeni şef daha AKİS'i okumamıştı ama, İdari İşler Müdürünün bu suali niçin mesela yeni Program Müdürüne değil de, kendisine sorduğunu gayet iyi biliyordu. Muhakkak o haftaki AKİS'te radyo ile ilgili bir yası vardı ve bu yazıyı kendisinin yazmış olmasından şüphe ediliyordu. Bundan önce de, hevesli bir gericin radyoya -İnkılaptan sonra- yine kayırma ile girdiği, program yaptığı, daha sonra nişanlısına da program yaptırdığı ve hattâ bu programlardan birinde kayınbiraderini de konuşturduğu AKİS'te yazılmış ve bu olayların yaratıcıları derhal telefonlarını çalıştırmışlar, bu yazıların Mahmut Öngören tarafından yazıldığını ve onun hesabım göreceklerini AKİS'cilere bildirmişlerdi. Daha sonraları da, radyodaki dedikodulara aldırmadan inandığı gibi çalışan o zamanki Program Müdürünü kıskançlık sebebiyle Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürüne kadar şikayet etmişler, hafta bu şikâyetlerini kuvvetlendirmek için AKİS'te yazıyor diye hakkında zabıtlar bile tutmuşlardı. Halbuki Mahmut öngörenin bütün suçu, bir türlü düzene girmeyen başkent radyosundaki aksaklıkları önlemek için basından yardım istemekten ibaretti. İşte bunun içindir ki İdari İşler Müdürünün sualiyle karşılaşınca içini çekerek "Yine mi?" demekten kendini alamamıştı.

Gerçekten de, Söz ve Temsil Yayınları Şefi AKİS'in yeni sayısını henüz[1] okumamıştı, çünkü, çok yorulduğu için Program Müdürlüğünden ayrılmasına rağmen etrafındakilerin yetkisizlik ve ilgisizliklerinden ötürü Söz ve Temsil Yayınları Şefliğine tâyin edildikten sonra bile peşini bırakmayan işlerden başım kaşıyacak vakti yoktu.

Kızma birader!

İdari İşler Müdürünün verdiği bir amirle. AKİS'in son sayısı getirtildi ve "Radyo" sayfası büyük bir merakla açıldı. Bu sırada Batı Müziği Tayaları Şefi Eftal Günşiray, Hafif Müzik programlarını derleyen Salvo Azuz ve "Yaşadığımız Günler" programının prodüktörü Rıdvan Çongur, Ankara Radyosu Söz ve Temsil Yayınları Şefinin odasına girmeden edemediler. Çünkü, biraz önce AKİS'teki "Radyo" sayfasını okuyan derme çatma programcılardan biri birdenbire coşmuş ve bağıra bağıra odacılara "Nerde Mahmut Bey? Bana Mahmut Beyi bulun!" diye emirler yağdırmış, bu şekilde de herkesin dikkatini suçlunun ve suç unsuru addedilen yazının üstüne çekmişti! O sırada etrafta bulunanlar da, "suçlunun" odasında enteresan olayların cereyan edeceğini düşünerek o tarafa yönelmişlerdi! "Suçlu" ise kendisine verilen AKİS'in geçen haftaki sayısını sessizce almış, "Radyo" sayfasını bulduktan sonra, mikrofon önünde konuşurken aldığı tavırları takınarak yazıyı yüksek sesle okumaya başlamıştı bile. Yazıda Ankara Radyosunun yeni yaz programlarının yetersizliğinden bahsediliyor, hafif müzik programlarında söz unsurunun çok olduğundan şikâyet ediliyor, buna karşılık kültürel programların çok az olduğu ileri sürülüyor, İlhan Mimaroğlunun hazırladığı "Caz Sanatı" isimli programın füze devrine yakışır bir hızla kaldırıldıktan sonra, simdi ayni programı., hazırlayıcısına haber verilmeden yemden yayma konduğu bildiriliyor ve artık Ankara Radyosunda herkesin rahatça program yapmaya başladığı açıklanıyordu. Fakat bu yazıda asıl dikkati çeken, bölüm; İdari İşler Müdürü ile ilgiliydi. AKİS geçen hafta bu hususta şunları yazmıştı: "Fakat bir radyo idaresi kalkar da bir spikere, bir daktiloya veya bir İdari İşler Müdürüne program verirse, o radyo idaresinin programcı yetiştirmek için yapılması gerekeni hâlâ yapamadığı ortaya çıkar."

Mahmut Öngeren bu satirlin okuduktan sonra içini çekti. Doğrusu istenirse, kendisi tarafından yazıldığı sanılan bu satırlarda AKİS İstihbarat ekibinin topladığı bilgiye en ince teferruatına kadar yer verilmişti. Fakat Söz ve Temsil Yayınları Şefinin içini çekmesine sebep bu değil, radyolarımızın programcı yetiştirmek için gerçekten hâlâ bir adım atamamış olmasıydı. AKİS nasıl olsa Ankara Radyosunda çalışanlar hakkında, Ankara Radyosunun programları hakkında hiç kimsenin tahmin edemiyeceği yerlerden bilgi edinir ve bunların okuyucuya duyurulmasında fayda görürse "Radyo" sayfasında yer verirdi. Asıl mesele bu yazıların iyi taraflarım bulup çıkarmak ve radyolarımızı bir an önce dinlenir hâle getirmekti.

Mahmut Öngören mikrofon önünde

"Suçlu" kim!..

SANATÇI ve DÜNYASI

SUUT KEMAL YETKİN

M. Sunullah ARISOY

"Hep şiir., hep şiir.. hep şiir... Bu gençler neden düzyazı yazmaya özenmezler? Neden deneme yazmazlar?"

Türk Dili dersisinin Yazı Kurulu toplantılarında Suut Kemal Yetkin hep böyle şikâyet eder durur. Sayısını Tanrının bile şaşırdığı bir "şiir seli"nin bungunluğu içinde, üyelerin yürekten onayladığı tek Şikâyet sesi budur.

"Düzyazı yazmak zor çünkü. Önce birşeyler bilecek, sonra düşünmesini bilecek, bildiğini, düşündüğünü arı-duru yazmasını bilecek.. Sıkıntılı iş. Yanaşmıyor gençlerimiz çoğunlukla bu işe. Oysa, bakın deneme alanı bomboş duruyor İşte. Genç kalemler ve yeni adlar bekliyor. Neden eğilmiyorlar bu türe, liği göstermiyorlar ? İşte, bunca şiirin içinden üç şiir seçemedik, şiir yazmak kolaymış gibi geliyor gençlere. Al kalemi eline, çiziktir çiziktir postala! Üçü beşi de yayınlandı mı, ozan oldun gitti. Ne kolay!"

Yazı Kurulunda da, özel sohbet" lerde de Suut Kemal Yetkinin en çok Üzerinde durduğu konulardan biri budur. Bu konuda türlü yarılar da yazmış, uyarına görevini yap mistir. Ama o "şiir seli" çoğalır, azalmaz.

Suut Kemal Yetkin, ülkemizin önde gelen "deneme"cilerinden biri. 1940 dan bu yana, yirmibir yıldır bu alanda çalışıyor. Bu yanıyla "deneme" türünün gelişmesi yolunda uğraşan, bu türde ilk örnekleri verenlerden..

Türk Dili dergisinin Temmuz sayısı bir "Deneme Özel Sayısı" olarak yayınlandı. Edebiyat çevrelerimizde yankılar uyandıracağım umduğumuz böyle bir "Deneme Özel Sayısı"nın yayınlandığı bugünlerde, bu sayıya büyük emeği geçen, ülkemizin önde gelen denemecisi yetkinle de bir konuşma yapmak uygun düşecektik

Suut Kemal Yetkin, Meşrutiye Caddesinde bir apartman katındı oturuyor. Ufak bir çalışma odası var. Üzeri kitap dolu bir masa ve iki koltuk... Odanın üç yanında ki tap, kitap, kitap... Kitapların bil ucu tavana erişmiş. Kitapların arasında ak saçlı, ama genç yapılı, güleç yüzlü bir adam.. Bir yandan Ankara Üniversitesinde Rektörlük, bir yandan İlahiyat Fakültesinde Profesörlük, bir yandan Türk Dil Kurumu, Unesco ve daha başka derneklerle kurumlarda çeşitli görevler... Sonra kitaplar.. Yazılar.. Adının ' başındaki "Ordinaryüs Profesör" ünvanını yazılarında kullanmayan alçakgönüllü, sohbeti tatlı, üstelik yararlı bir adam. Gecenin 1'inden önce yatmayan, sabahın erinde kalkıp çalışmaya duran, yorgunluk nedir bilmeyen bir kişi... Bir yandan bilimsel çalışma, bir yandan "deneme"cilik, eleştirmecilik,.. Rektörlük odasında da, evinde de,sokakta da degişmiyen, kasılmayan, havalar dan bakmayan bir yalın görünüşlü kişi.. Karşı düşünceye defter veren, konuşmasını olduğu kadar, dinlemesin! de bilen bir insan.

"Benim iki yanım var" iliyor Suut Kemal Yetkin "Biri bilimsel çalışmalarım, öbürü denemeciliğim. Bilimsel çalışma yönümle incelemeci, gözlemci, karşılaştırmacı, araştırmacıyım. Bilim adamı olarak çalışmanın gerekleri bu, Bu benim objektif yanım. Öbürü sübjektif yanım, İç davranışlarımla, belli sorunlar ürerinde düşünme... Bilimsel çalışmanın istediği disiplinden uzak kısarak düşünmek ve yazmak"... Duygu ve duyumlarının yönetiminde, herhangi bir objektif ölçüye dayanmak zorunda kalmadan, bir matematik ölçü tanımadan düşünmek ve yazmak... Böylesi, benim için bilimsel çalışmama yorgunluğunu dinlendirici bir çalışma oluyor. Yalnız kendimleyim o zaman çünkü, okuduğum bir eserin, ya da beni yakından ilgilendiren bir konunun çevresindeyim, içindeyim. Dilediğim gibi özgür düşünebiliyor, düşüncelerimi, duygularımı' dilediğim gibi biçimlendirebiliyorum. Bundan iyi dinlenmek, olur mu?"

Suut Kemal Yetkinin yaşantısının büyük bir bölümü hep, bir mâsa ba--ından başka bir masa başına geçip oturmakla geçmiş. Yaşamanın tatlını, anlamını, defterini bunda bulmuş. 1903 de Urfada doğmuş. Felsefe öğrenimini Fransada yapmış. Felsefe öğretmenliklerinde, lise mü dürlüklerinde bulunmuş, 1938 de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Estetik ve Sanat Tarihi doçenti olmuş. 1939-1942 arasında Güzel Sanatlar Genel Md.lüğü yapmış 1942'de profesörlüğe yükselmiş. 1942-1950 arasında sekiz yıl Urfa

Milletvekili olarak B.M.M. nde çalışmış. Şimdi de, Ankara Ütüversitesi Rektörü ve İlahiyat Fakültesi Profesörü.

Suut Kemal Yetkin 13-14 yaşlarında işe şiirle başlamış. Aruzu iyi Milyar. Hatta 1928'de yayınlanmış bir de şiir kitabı var: "Şiiri Layâl". 1927 yılına kadar şiir yazmış. "Salı ra o yayınladığım kitabı toplattım piyasadan.." diyor gülerek, şiiri bırakmasını da şöyle açıklıyor: Felsefe öğrenimi beni şiirden uzaklaştırdı, şiir üzerinde düşünmeğe yöneltti." Yetkinin bugüne değin yayınlanan beş deneme kitabı var: "Edebiyat Konuşmaları" -1944-, Sanat Meseleleri -1945-, "Edebiyat, Üzerine" -1953- "Günlerin Götürdüğü -1958-, "Düş'ün Payı" -1960-. Bu kitaplarındaki denemeleriyle, kitaplarına almadığı yazılarının çoğunluğu şiir üzerinedir.

Suut Kemal yetkili, yazılarını hemencecik yâzıveren bir kişi değil. Çok duruyor, çok işliyor üzerlerinde. "Boileau'nun bir sözü vardır" diyor, "Arasıra ekleyiniz ama, çok zaman siliniz der. Ben arasırn ekleyen, çok zaman itilen bir yazarım" Önce büyük esericedit kâğıtla rına düşüncelerini, aralıklı aralıklı not ediyor. Sonra onları oturup birleştiriyor. Sonra da eline bir alisi alıp, Boileau'nun dediği gibi siliyor, arasıra ekliyerek... İş bununla bitmiyor, üçüncü kez yazının dili üzerinde çalışmalar başlıyor. Sözcükler üzerinde duruyor. "O sözcük değil de. bu daha iyi anlatıyor demek istediğimi." Yatı, bu çalışmadan sonra temize çekilip yayınlanabilir bir hâle geliyor. Suut Kemal Yetkin "İnancıma yöre, yarıda şişkinlik yazarın yetersizliğini gösterir" diyor.

Eylül sonunda Fransada Mâisonneuve Yaymevince yayınlanacak olan 400 sayfalık "Türkiyd'de Türk Mimarisi" adlı yeni bir eseri var Yetkinin. Yetkin bu eseri Fransızca olarak yazmış, "İslâm Mimarisi" adlı eseri ise, kendi alanında önemli bilimsel eserlerin başında gelenlerden. Sözü dönüp dolaştırıp eleştirmeye getiriyoruz. Yetkine göre "Eleştirmen, okuduğu bir eseri geniş bir topluma anlatan ve duyuran kişidir. Bunu yaparken, elbette yetişmesinin, çevresinin, dünya görüşünün etkisindedir. Bu bakımdan eleştirmede tarafsızlık, ya da objektiflik olama. Objektif çalışma, bilimsel çalışmadır. Oysa elettirme, bir bilimsel Çalışma ürünü değildir Bir eleştirmen elbette kendi görüşüne, duyuşuna en uygun olan eseri tanıtmaya, değerlendirmeye yönelecektir. Eleştirmen, düşüncesindeki hürlük, beğenisindeki incelik, bilgilerindeki enginlik, yargılarındaki içtenlikle okuyucuların güvenini kazanır."

Peki, bir eleştirmende aranılacak nitelikler nelerdir? Yetkin bu soruyu şöyle cevaplandırıyor:

"Bir kere engin kültürü olacaktır. Sonra, yaratılıştan açık yürekli insan olacaktır Bir ahlâk sağlamlığına eritmiş olacaktır, Dil zevki olacaktır. Dili kötü edebiyat eteri olamaz çünkü. Eleştirmen, okuduğu eserin diline eğitebilecek bir kişi olacaktır. Psikolojiden, sosyal bilimlerden anlıyacaktır.."

"Bizde böyle eleştirmen far mı? diyorum.

Başını iki yana sallıyor, bir acımsı gülümseme kaplıyor yüzünü:

"Hayır" diyor, "benim anladığını anlamda eleştirmecimiz yok."

"Peki nasıl yetişir bu?"

"Bir kere, saydığımız niteliklerde kişiler olsa bile, ülkemizin koşulları, yayın araçlarının bu türe gereken ilgiliyi göstermemeleri yüzünde yetişmez bizde eleştirmeci. Eleştirmeciyi biraz da koşullar yetiştirir.. Yazacak bir yeri olmalıdır Önce. Yazdığıyla geçinebilmelidir. Bir, ikinci meslek değil, birinci iş olarak ele alabilmelidir bu türü ki, gününün bütününü kitaplara, kitaplar üzerinde düşünmeye, düşündükleri yazarak duyurmaya ve bu yolla etkin almaya çalışsın Bizde hangi gazete böyle bir eleştirmenin yetişmesine imkân verecek bir sütun açabiliyor? Açmadıklarına göre , bizde daha uzun yıllar eleştirmeci yetişemez. Tanıtma yazılarıyla avunur gideriz."

Demli çaylarımızı içerken, "şu anlamsız, soyut süre ne dersiniz? diyorum.Gtiluyar,

"Gençler" diyor," Avrupanın XX. yüzyılın başında çözümlediği sorunları yeni şeylermiş gibi ortaya sürüp, üzerinde tartışmalar yapıyorlar, akımlar yaratmaya çalışıyorlar. Soyut, ya da anlamsız şiiri anlamam, Kapalı şiir vardır. Bu da şiirin yoğunluğundan gelir. Mallarme bu şiirin en iyi örneklerini ver miş bir ozandır. İnsan denen yaratık yalnız düşünceden ibaret değildir. Aynı zamanda duygu ve duyumdur da. Böyle olunca şiir insanın bütününe, yâni hem düşüncesine, ham duygusuna, hem de duyumuna seslenir. Meselâ Valery şiire fikri getirmiştir, soyutu değil. Gençlerin hemen hiç birisi sanat felsefesiyle uğraşmıyor. Hatta gereği gibi dille de Uğraşmıyorlar. Yeteneğini belirtir bir, ya da iki kitabı yayınlanıp ilgiyi üzerine çekende bir "yeterlik duygusuzdur başlıyor: Ben oldum artık! Bu, bir sanatçı lala iflasının ilanı demektir. Örnekleri çok. İlk romanıyla kendini Dostoyevsky oldum sandı mı bir kişi, az gelişemez artık. Ama, gençler bizi kocamış buluyorlar. Hattâ fikirde gerici diyorlar. Onların yeni öğrenip de zaten zıpladıkları şeyleri, ne yapalım onlardan yaşlıyız, biz 23-30 yıl önce okuduk. Onun için bize yeni gelmiyor. Bize eski, onlara yeni geldiği için de onlar yenici, bizler gerici oluyoruz! Ne dersin?"

Saatin geceyarısını çoktan geçtiğini, l'e ulaştığını bir aralık sezdik de, Sohbeti kestik. Yoksa sabahı etmek işlen değildi.

Festivaller

Berlin devam ediyor

Hollywood mahsûlü Jane Mansfield'in Berlin gazetelerinin birinci sayfalarını işgali, ancak üç gün sürdü. Bu üç gün içinde Jane Mansfield, kendisini afişe ettirecek ne kadar numarası varsa hepsini teker teker ortaya döktü ve bitirdi. Bunlar arasında, kalabalık içinde ansızın elbise askısının kopması ve iri göğüslerinin ortaya çıkması, Berlin Hilton otelinin holünde bikini mayo ile dolaşması ve her önüne gelen yerde kocası Mickey Hargitay ile saç saça baş başa kavga etmeleri de vardı. Ama yine bir başka Hollywood mahsulü Laya Raki, üçüncü günü bombasını patlattı ve Jane Mansfield derhal gazetelerin beşinci ' altıncı sayfalarındaki çift sütunluk dedikodu bölümüne düştü. Laya Raki'nin bir günlük saltanatına göre, bazı meçhul şahıslar genç yıldıza eskiden çekilmiş bir takım resimlerini bahane ederek şantaj yapmak istemişlerdi. Meşhur olmadan önce Hamburg gece klüplerinde çalışan Laya Baki, Marilyn Monroe gibi bir vakitler parasızlık yüzünden açık saçık resimler çektirmişti. İşte o resimlerin negatiflerini ellerine geçirenler, onları, şimdi sinemanın meşhur bir yıldızı olan oyuncuya para karşılığında satmak istiyorlardı.

Hadise, ancak akşam gazetelerinde yer aldı ve dedikoduyla günlerini geçiren bir kaç Alman madamasından başka kimseyi " ilgilendirmedi. Böylece oniki gün sürecek olan Berlin Film Festivalinin gürültü tarafı kapatılmış sayıldı.

Festivaldeki filmler

Yıldızlar kadar tanınıp hayran kazanamayan rejisörlerin gelişleri ise, son derece sessiz sedasız oldu. Festivali gazeteciler ve jüri üyelerinden çok daha yakından takip eden teen - ager'ler için rejisörlerin bir önemi yoktu. O yüzden festival organizasyon bürosunun karargah kurduğu Am Zoo otelinin kapısı önünde durup taksi bekleyen bir Ingmar Bergman, bir Jean - Luc Godard, bir François Truffâut, bir Michel Drach ve hattâ para babası David O. Selznick bile, bizim Lale Oraloğlu ve Muallâ Kaynak kadar ilgi görmediler.

İlk gecesi belediye başkam Willy Brandt'ın bir nutku ve Peter Ustinov'un "Romanoff and Juliet" filmiyle açılan festival, ertesi günü sabahtan itibaren öbür yarışma fiimlerinin gösterilmesiyle başlamış oldu. Genel olarak her seansta bir veya iki kısa metrajlı filmden sonra asıl konulu ve büyük film gösteriliyordu. Festivale kırkbeş ulus, yüzden fazla filmle katılmıştı. Birinci günün filmleri, rejisör Hirishikeskh Mukberjee'nin "Anuradha - Anuradha'nın Aşkı" ile Alman asıllı Kurt Hofmânn'ın "Die Ehe des Herrn Missisipi - Bay Missisipi'nin Evliliği"ydi. Mukberjee'nin Hindistan adına katıldığı "Anuradha", doğrusunu söylemek gerekirse pek ilkel bir filmdi. Konusu, yoksul bir köy doktoru ile karısı Anuradha'nın birbirlerine ve insanlara karşı olan münasebetleri üzerine kurulmuştu. Köy doktoru toplumuna karşı son derece cansiperane çalışmakta ve fakat aile müessesesi içinde, karısına olan görevlerini yerine getirmemektedir. Rejisör Mukberjee, doktor kahramanım film boyunca idealizmin en uç noktasına yükselttiği için film, ister istemez ülkücü yanının fazla ağır basmasıyla zayıflamaktadır. 1957 yılı ayni festivalin en iyi fon müzikçisi armağanım kazanan Ravashanka'nın yine bu yıl da ayni dalda bir armağan kazanması beklenebilir.

İsviçre adına Alman asıllı rejisör Kurt Hoffmann'ın filmi "Die Ehe des Herrn Missisipi Bay Missisipi'nin Evliliği", ancak bir Fransız filminde rastlanacak ince esprilerle süslüydü. Tarafsız bir ulus olmanın verdiği güçle İsviçre, kendi adına katılan filminde hem Doğu, hem de Batı blokuna alabildiğine çatıyor ve her iki yanla da kıyasıya alay ediyordu. Komünist dünyasının tazyikiyle kapitalist dünyanın sonunda komünist olacağı, fakat komünizmin die sonradan olma kapitalist dünya ile yıkılacağı esprisi, festival sarayım kahkahalara boğdu ve soğuk sayılan Alman seyircisi tarafından uzun uzun alkışlandı. Politika ve politikacılara aşka ve asıklara, insanlara ve karşılıklı insan münasebetlerine açık vermeden hücum eden Hoffmann, yarışma içinde Godar'ın, "Wicki'nin, Antonioni'nin, Kurusawa'nın ve Philippe de Broca'nın hatırı sayılır rakibi durumundaydı.

Dse Jin Kang'ın ortayı bile tutturamayan Kore filmi "Mabu"yu takiben ayni günde gösterilen Stuart Rosenberg'in "Question Seven - Yedi Soru", gene ve atak bir rejisörün İşiydi. Doğu Almanyada yaşıyan genç bir öğrencinin Batı gerçekleriyle karşılaşmasından sonra komünizme aut çevirmesini ve Batıya sığınmasını anlatıyordu. Politik yönü ağır batan "Question Seven"ın, yine politik yönü ağır hasan bir film festivalinde herhangi bir armağan kazanması olağan sayılmalıdır. Ralph Thomas'ın "No Love for Johnnie - Johnnie'ye Aşk Yok"u da politika ve politikacılar üzerine kurulmuş bir filmdi ama. Karel Reisz'lar. Alexander McAndrick'ler ve Tony Richardsonlar çıkarmış bir İngiltereye göre festivaline bir film değildi.

Gençler eskilere karşı

Bu yılın Berlin Film Festivali bir bakıma eskilerle yenilerin çekişmesine sahne olmaktadır. Japonyanın Akira Kurusawa'sına, Amerikanın Charles Walters'ına ve İtalyanın Michelangelo Antonioni'sine karşılık, Fransa Michel Drach. Jean-Luo Godard ve Philippe de Broca'yı. İtalya

Moreau, Wicki ve Mastroianni "Gece"de
Büyük armağan *adayı*

Elio Petri'yi, Almanya ise Bernhard Wicki'yi yarışmaya sokmaktadır. Çek iyi bir sinema düzeninde anlatılan Kurusawa'nın filmi "Waruiyatsu Hodo Yoku Nemuru - Kötüler Rahat Uyur"u Japon endüstricilerinden bir bölücünün kirli yüzlerini açıklamaktadır. İdare meclisi başkanı, şirketi bir başına eline geçirebilmek için geri kalan üyeleri birer birer ortadan kaldırma yolları peşindedir. Sakat kızıyla evlenen sekreteri Toshiro Mifune ise, bu çeşit bir temizliğe uğramış bir üyenin oğlu olarak işe karışmakta ve mukabil temizliğe girişmektedir. Kurusawa'nın teklediği en Önemli yer, sonradan askın her şeyin üstünde tutulduğu bir dünyaya kahramanlarını da dahil etmesidir. Bir başka açıdan bakılmış yeni bir Hamlet Versiyonu intibaını uyandıran Kurusawa filmi, Batılılardan çok daha başarıyla cinemascope'u kullanması ve iyi oyuncu idaresiyle jürinin dikkatini çekecektir.

Propagandayı herşeyin üstünde tutan Yunanlılar, filmlerinin başlamasına bir gün kala üniversiteli öğrencileri vasıtasıyla bayraklar dağıtmışlar ve Yunan asıllı dükkâncılar da "Antigone"nin fotolarıyla vitrinlerini süslemişlerdi. Sofoklesin aynı adlı oyunundan sinemaya rejisör Georg Tzavellas'ın uyguladığı "Antigone"de başrollerini Yunan tiyatro oyuncularından İrene Pappas ile Manos Katrakis oynuyorlardı. Pappas Antigone, Katrakis ise Kral Creon rolündeydi. Ne tam sinema ve ne de tam tiyatro olan -bütünüyle tiyatro ya sadık kalmış Laurence Ollvier'in "Henri IV"ü ve "Hamlet'l ile Joseph Mankiewicz'in "Juluis Csezar" hm dışında olarak- "Antigone"nin Sn büyük özelliği, Yunanca metindin oynanması ve Almanca altyazılarının da bu işin ustası bir Alman profesörünce çevrilmesiydi. Ayrıca Antigone'nin İrene Pappas'ı, yarışmanın öbür kadın oyuncularından Jean Moreau'ya, Marie - Jose Nat'a, Judith Anderson'a ve Mieheline Presle'e sağlam bir rakip olarak da gösterilebilecek durumdaydı.

Elio Petri adında biri

İtalya adına yarışmaya giren Elio Petri'yi seyirciler ilk, "L'Assassino - Katil" filmiyle tanıdılar. Konusu Alfred Hitchcock'ın "The Wrong Man - Lekeli Adam"ma bir hayli benzeyen "L'Assasino - Katil" de Marcello Mastroianni, bir sabah eVinden katil suçlusu olarak alınıp polis müdüriyetine götürülür. Sevgilisi Mieheline Presle'i öldürmekten zanlıdır. Arada polisin soruşturması da, Mastroiahni'nin Micheline Presle ile olan aşk serüvenlerine paralel olarak yürütülür. Çok kısa geçmelerle Elio Petri, geriye döner ve hikâyesini bütünler. Konunun polisiye bir olaydan çıkarılması, filmin tansiyonunu sonuna kadar ayakta tutmaktadır. Petri, Godard kadar cesur ve çarpıcı bir sinema dili kullanmamakla birlikte, anlatımındaki yenici yanıyla güvenilir Kir rejisör olduğunu ortaya koymaktadır.

Fransânın Godard - Broca - Drach üçlüsünden Drach'ın filmi "Amelie ou le Temps d'Aimer - Amelie, Ta da Sevişme Vakti", ondokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru Fransânın uzak bir balıkçı kasabasında geçen bir aşk hikayesini anlatmaktadır. Drach'ın kahramanı Amelie, umutsuz bir aşkla Jean Sorel'i sevmektedir. Artık çökmüş ve tükenmeye yüz tutmuş bir burjuva ailesinin son çırpınışlarını da içine alan film, Ame1ie'nin bu sonu olmayan aşkını şiirli bir sinema diliyle vermektedir. Rejisör "Michel Drach'a göre sinemada karşılıklı konuşmalara fazla yer vermek gereksizdir. Kişiler davranışlarıyla ve gözleriyle de konuşurlar. Gerçi böylesi bir yol çok sağlam ve usta oyuncular ister ama, Michel Drach, elindeki Marie - Jose Nat, Jean Sorel ve Jean Babilee gibi oyunculardan Azami şekilde yararlanmaktadır. Üstelik konu, başka ellerde kolaylıkla melodrama kayabilecek niteliktedir. Drach, beklenmedik dönüşlerle bu melodram uçurumundan kendisini kolaylıkla sıyırmaktadır. Amelie'nin umutsuz aşkından gelme ölümünü do ustaca hazırlamaktadır. Hiç bir zaman sevmediği ikinci aşığı geldiğinde Amille, ölüme gitmektedir. Babilee'ye Sorel diye sarılmakta ve öyle ölmektedir.

Arjantinin blöfü ve...

Daniel Tinayre, Arjantinin yarışma filmi "La Patota - Saldırış"da Richar"da Brooka'un "The Blackboard Jungle - Karatahta Cehennemi"ni andırır bir konuyu işlemekteydi. Yarışma filmleri arasında ender rastlanır güzellikteki fotoğraflara sahip "La Patota", ne yazık ki, suçlu gençlik problemine bir yerden sonra gerçekçi bir gözle bakmaktan uzaklaşıyor ve dine sığınarak en kestirme bir yoldan çözümüne varıveriyordu. Gerçi bir gece öncesi kuş sütünün bile eksik edilmediği "Arjantin Gecesinde tıka basa yeyip bardak bardak şampanya içen basın mensupları, borçlarını avuçlarını patlatırcasına alkışlamakla ödemeye kalktılar ama, "La Patota", sâdece bir blöf olarak kaldı. Arjantin balonunu uçurmuş, büyük Jüriyi vuramasa bile, Katolik Ofisi Armağanını his olmazsa çantada keklik saymıştı.

"La Patota"dan sonra yine bir tiyatro uygulaması olan İngiliz filmi, George Schaefer'in "Macbeth"i (oyuncuları: Maurice Evans, Malcolm Keen ve Judith Anderson) Ve arkasından da ikinci Fransız "Teni Dalga" bombası, Jean - Luc Godard'ın "Une femme est une femme - Kadın Kadındır"ı gösterildi. Godard'ın "A Boute du Suffle - Serseri Aşıklar"dan sonra ikinci filmi, doğrusu istenilirse Berlinde merakla bekleniyordu. "Serseri Aşıklar"ın acar ve deli fişek Godard'ını bu yeni filmi "Üne femme est une femme - Kadın Kadındır"ında da aynen bulmak mümkündür. İki genç evli ile bir yakın dostlarının üçlü serüveni -kısa fakat çarpıcı bir espri içinde- Godard'ın yeni konusudur. Başrollerinde yine Jean - Faul Belmondo, Anna Karina ve Claude Brialy oynamaktadırlar. İki genç evli -erkek bisiklet ve Humanite'nin spor sayfasının tiryakisi- biftek yanması yüzünden birbirleriyle kavga etmekte, sonra her biri küçük bir günah işlemeyi takiben yeniden barışmaktadırlar. Sunma yazılarında "Teatral, santimantal, romantik, müzikal, melodram, komedi, trajedi, Belmondo, Karina, Brialy ve Godard" olarak takdim edilen "Kadın Kadındır" "Yeni Dalga"ya Godardla Vadim ve Boisrond'dan çok büyük bir espri getirmiştir. Godard bu yeni filminde de yine çarpıcı ve kişi -davranışlarına göre matematikleştirdiği bir montaj usûlünü kullanmıştır. "Serseri Aşıkiar"daki uzun yatak sahnesine benzer bir başka uzan fakat sıkıcı olmayan Charles Aznavour'un bir şarkısı üzerine kurduğu sahneyi bu yeni filminde de eksik etmemiştir. Küçük bir apartman katı sokaklar, bir bar "Yeni Dalga"cı rejisörün filmini geçirdiği"mekan"lardır.

Festival son üç gün içinde -bu arada en başarılı rejisör olarak İngmar Bergman'â ve en başarılı film olarak "İkuru - Hayat" filmiyle Japonya'ya verilen David O. Selnizek armağanlarının arkasından- Türk filmi "Kırık Çanaklar"la, Antonioni'nin "La Notte - Gece" (İtalya), Bernhard Wicki'nin "Das Wunder des Malachias - Malachias Mucizesi" ve Philippe de Broca'nın "L'Amant de Cinq Jours - Beş Günün Sevgilisi" adlı filmlerin gösterilmesiyle son bulacak ve kazananlara armağanları törenle dağıtılacaktar.

S P O R

Futbol

Ver elini Palermo!

Orta boylu, zayıf sayılabilecek bir adam gözyaşlarını tutamıyordu, İlerlemiş yaşına rağmen metanetini kaybetmişti. O anda orada bulunanların hemen hepsi ağlıyordu. Ancak, orta boylu zayıf şahsın herkesten çok ağladığı görülüyordu: Hâdise, bitirdiğimiz haftanın sonlarında, cuma günü cereyan etmekteydi.. En çok ağlıyan şahıs ise, Galatasaray Klübü Başkanı Refik Selimoğlu idi. Selimoğlu, Metinin arkasından ağlıyordu. Metin, yedi yıl önce isimsiz bir futbolcu iken efendiliği ile Selimoğlunun güvenini ve sevgisini kazanmış, Selimoğlu âdeta Metinin dertlerini paylaşmıştı. Şimdi, millî takımın ve Gatalasarayın büyük santraforu, efendi sporcu Metin İtalya yolundaydı. Galatasaraydan ve sevdiklerinden uzaklaşacak ve artık İtalyanın Palermo takımı için enerji sarfedecekti.. Galatasaray Klübü Başkanının üzüntüsü bu yöndendi. Başka hiçbir şeyi düşünmüyordu. Muhalifleri için- belki de Metinin İtalyaya gidişi büyük bir kozdu. Şüphesiz ki kongrede Metinin satışı büyük bir anlaşmazlık çıkaracaktı. Ancak, herkes biliyordu ki Galatasaray Metini istemiye istemiye satmıştı.

Galatasaray, geçen yılı en çok masrafla kapayan klüptür. Sezon sonunda sarı-kırmızılılar 650 bin lira borçluydular. Aynanın, Bahrinin, Cenapın Galatasaraya transferleri ve Metinin Galatasarayda kalması gerçekteni çok pahalıya malolmuştur. Galatasaray idare heyeti bu borcu sezon içinde kapatamadı. Halbuki,' Divan heyeti yapılan masrafları çok buluyordu. Bir an önce bu açığın kapatılması bildirilince, Galatasaray idare heyeti elindeki kozları kullanmaya karar verdik. İşte Metin, bunlardan en başta geleniydi. İtalyanın Palermo Klübü, Metine talip oldu ve Galatasaray Metini 300 bin lira almak şartıyla Palermoya sattı. Bu satışla açık, bir anda yarıya iniyordu.

Satışı Galatasaray kadar Metin de istedi. Askerliğini bitirmiş olan genç futbolcu, futbol hayatına yabancı bir memlekette devam etmek arzusundaydı. Bu sebeple klübünün satışını ve Palercnonun teklifini kabul etmek zorundaydı. Ayrılık Metin için çok güçtü. Ama alışması lâzımdı; Galatasaray idare heyetinden Refik Selimoğlundan- başkasının Metini uğurlamaması, hava alanına takım arkadaşlarından sâdece Turgay ve Recepin gelmesi de Metin kadar herkesi üzdü.

Şimdi Metini yeni bir klüp ve yeni bir âlem beklemektedir. Metin, İtalyada oynıyacak beşinci ve Palermoda oynıyacak üçüncü Türk futpolcusudür. Bütün Türk sporseverleri, çok sevdikleri bu futbolcunun başarısını arzulamaktadırlar.

KÖYDE
ŞEHİRDE
HERYERDE HERZAMAN
ZİRAAT BANKASI